

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Ellidördüncü İçtima

17 Teşrinisani 1339 Cumartesi

Münderecat

	<i>Sayfa</i>	<i>Sayfa</i>
1. — Zaptı sabık halâsası	407	
2. — Evrakı vâride :	407	
Lâyihalar	407	
1. — Şûrayı Devletin memurini muhakematına mütaallik vazaifinin sureti ifası hakkında 4 Temmuz 1337 tarihli Kanunun dördüncü maddesini muaddil olan 31 Kânunusani 1339 tarihli Kanun makamına kaim olmak üzere mevрут lâyi hai kanuniye (1/390)	407	
2. — Vekâletler müfettişi umumîlerinin yevmiyelerinin müfettiş ve muavinerine ita edilmekte olan yevmiyeler misillü alesseviye altıbin kuruş üzerinden hesap ve itası hakkında lâyi hai kanuniye. (1/391)	407	
Mazbatalar	407	
1. — Divanı Muhasebat Reisinin intihabı hakkında (3/91) numaralı İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası.	407	408
2. — Kütahya sabık Mebusu Cemil Beyin, Nizamnamei Dâhîlinin sekizinci ve onbi-		
		rinci maddelerinin tadili hakkındaki kanun teklifinin reddine dair Nizamnamei Dahîli Encümeni mazbatası (2/23)
		408 :409
		3. — Kütahya Mebusu (sabık) Cemil Beyin, encümenlerden reddi mutazammın olarak gelen evrakının sahibi teklif huzurunda müzakeresine dair (2/24), Kars Mebusu Cavit Beyin, Nizamnamei Dahîlinin 111 nci maddesinin tadili hakkında (2/25) numaralı teklifi kanunîsi ve Nizamnamei Dahîli Encümeni mazbatası
		409
		4. — İsparta Mebusu Mükerrer Beyin, Nizamnamei Dahîlinin 11 nci faslına bir madde tezyiline dair (3/205) numaralı teklifi kanunîsinin reddine dair Nizamnamei Dahîli Encümeni mazbatası
		409 :410
		Tezkereler
		410
		1. — Türk şairi Abdülhak Hâmid Beye hîdematı vataniye tertibinden maaş tahsisi hakkındaki lâyi hai kanuniyenin Mecliste olduğuna dair Başvekâletten mevрут tezkere.

2. — Yedinci Avans Kanununun müzakeresinde Heyeti Umûmiyeye kabul edilen Yozgat Mebusu Süleyman Sırrı Beyin şekil ve mahiyetinin tâyinine dair olan tezkerenin tesrii icabı hakkında Adliye Vekâletinden mevrut tezkere. 410

3. — Müceddeden inşa veya tamir edilecek hükümet konakları için mîrî ormanlardan meccanen kereste itası hakkındaki 239 numaralı Kanunun tefsir talebinin tesrii intacı hakkında Başvekâletten mevrut tezkere (3/173) 410

Takrirler

1. — İsparta Mebusu Hüseyin Hüsnü Efendinin, İsparta Vilâyetinin Uluborlu kazasının tütün manatıki ziraiyesi meyana ithali temenniyatına dair takriri (4/88) 410

2. — Mentеше Mebusu Esad Efendi ile arkadaşlarının, sefaretî kübralarda şimdîye kadar olduğu gibi Sefaret İmamlığının ipkısı hakkında takriri (4/122) 410

3. — Mentеше Mebusu Yunus Nâdi Bey ve rüfekasının, Ruznamenin otuzbirinci maddesini teşkil eden Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetiyle Lehistan Hükümeti arasında münakit Muhadenet Muahedenamesiyle Ticaret ve İkamet mukavelenameleri hakkındaki lâyihai kanuniyenin müstacelen müzakeresine dair takriri 410:411

4. — Kastamonu Mebusu Ahmed Mâhir Efendinin, Ankara'da bulunan Romanya Müslümanları Heyetine beyanı ihtiram olunmasına dair takriri 419:425

Evrakı saire

1. — Edirne'nin istihlâsı senesi devriyesi tarihi olan 25 Teşrinisani 1339 tarihinde yapılacak merasimde hazır bulunmak üzere Meclisi daveti mutazammın Edirne Belediye Riyasetinden mevrut telgraf 411:412

2. — Trakya mezalimi hakkında akdedilen Miting Heyetinin beş maddelik kararını havi tezkere

3. — Romanya Heyeti İslâmiyesinin Meclisi Âliye teşekkürnamesi 434

3. — Sualler, cevaplar 412

1. — İzmir Mebusu Şükrü Beyin, şirketlerle akdedilen itilâfnamelerin Meclise sevk edilmediğine dair sualine Maliye Vekâleti Vekili Hasan Beyin şifahi cevabı (6/33) 412

2. — Bolu Mebusu Mehmed Vasfi Efendinin, ağnam ve tadadının Nisanda icrasına dair sual takririne Maliye Vekâleti Vekili Hasan Beyin şifahi cevabı (6/41) 412:414

4. — Divanı Riyaset kararları 414

1. — Azayı kiramdan bâzi zevata mezuniyet itası hakkında Divanı Riyaset kararı 414:415

2. — Müddeti mezuniyetlerini tecavüz ettiren mebusların tecavüz ettirdikleri müddetin mezuniyeti kanuniyelerinden mahsubuna dair Divanı Riyaset kararları 415

5. — Müzakere edilen maddeler 415

1. — Karahisarı Şarki Mebusu İsmail Beyin, İpekli mensucattan tarifei umumiyedeki Resmin oniki misli yerine beş misli ahzi hakkında kanun teklifi (2/62) ile İstihlâk Resmî Kanununun tefsirine ait (3/109) numaralı Maliye Vekâleti tezkeresine dair İktisat Encümeni mazbatası 415:416

2. — Adliye Vekâletinin 1339 senesi Bütçesine tahsisatı munzamma ilâvesine dair (1/293) numaralı lâyihai kanuniye ve Adliye ve Muvazenei Maliye encümenleri müşterek mazbatası 416

3. — Mütareke bidayetinde vatanın emri müdafaası maksadiyle ika edilen ceraim hakkında kanun lâyihası (1/68) ile Maraş Mebusu Hasib Beyin, Vatanın emri müdafaasını temin zımında alınmış olan nukut ve emvale mütaallik deavinin ademiistimai ve Hazinece tazminine dair kanun teklifi ve Adliye Encümeni mazbatası (2/115) 416:419,426:434

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 2,50

REİS — Fethi Beyefendi

KÂTİPLER : Falih Rifka Bey (Bolu), Ragıb Bey (Zonguldak)

REİS — Celseyi açıyorum. Zaptı sabık hulâsası okunacaktır.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Fethi Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde inikadederek zaptı sabık hulâsası kıraat ve tashihan kabul olundu. Evrakı vâride aid oldukları mahallere havale edildikten sonra Heyeti Temyiziye Merkezinin nakline ve teşkilâtının tevsiine dair lâyihai kanuniyenin bakıyei müzakeratına geçilerek ikineiden itibaren maddeler aynen kabul ve teneffüs için Celse tatil edildi.

İkinci Celse

Fethi Beyefendinin Riyasetleniyle küşadedilerek birinci Celsede maddeleri kabul edilen Heyeti Temyiziye Teşkilâtına dair Kanunun heyeti umumiyesi tâyini esami ile reye vaz'olundu. Mütaakiben zâbitanı sıhhiyenin müddet ve sureti istifaları hakkında Askerî ve Tekâüt ve İstifa Kanununa zeylen teklif edilen kanun lâyihasının müzakeresine geçilmiş ise de Sıhhiye Encümenine tevdiine dair vukubulan teklif kabul edilerek

mezkûr encümene ve Mahkemei Temyiz teşkilâtına dair Kanun (128) rey ile kabul edildiği tebliğ olundu. Bادهu Nizamnamei Dahilinin tadiline dair Karesi Mebusu Ahmed Süreyya Beyin teklifinin müzakeresine biliptidar muaddel (97) nei madde aynen ve (98) nei madde tadilen kabul olunarak Cumartesi günü içtima edilmek üzere Celseye nihayet verildi.

Reis
Ali Fethi

Kâtip
Siirt
Mahmut

Kâtip
Bolu
Falih Rifka

REİS — Zaptı sabık hulâsası hakkında mütalâa var mı efendim? Zaptı sabık hulâsasını aynen reyi âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Zaptı sabık hulâsası aynen kabul edilmiştir.

2. — EVRAKI VARİDE

Lâyihalar

1. — Şûrayı Devletin memurîn muhakematına mütaallik vazâifinin sureti ifası hakkındaki 4 Temmuz 1337 tarihli Kanunun dördüncü maddesini muaddil olan 31 Kânunusani 1339 tarihli Kanun makamına kaim olmak üzere mevрут lâyihai kanuniye (1/395) (Muvazenei Maliye Encümenine.)

2. — Vekâletler müfettişi umumilerinin yevmiyelerinin müfettiş ve muavinlerine ita edilmekte olan yevmiyeler misillü alessaviye altıbin kuruş üzerinden hesap ve itası hakkında lâyihai kanuniye (1/391) (Muvazenei Maliye ve Dahiliye encümenlerine.)

Mazbatalar

1. — Divanı Muhasebat Reisievvelinin intihabı hakkında İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi (3/91) ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

MÜKERREM B. (İsparta) — Efendim! Divanı Muhasebat Reis ve âzasının intihabı hakkında Muvazene Encümeninden takdim edilmiş bir mazbatamız vardır. Encümence meselenin müstaceliyeti hasebiyle bunun müstacel ruznameye alınması ve o suretle müzakeresi teklif edilmiştir. Lütfen kabulünüzü rica ederim. (Muvafık sesleri.)

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Mazbata-da müstacel kaydı var mıdır Reis Bey?

MÜKERREM B. (İsparta) — Vardır efendim.

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim mevaddı müstacelle hakkında geçende bir arkadaşımız nazarı dikkati celbetti. Bendeniz de tekrar ediyorum. Burada ruznamenin ta ilk gününden itibaren, yani ruzname tanzimine başladığımız zamandan itibaren boynu büyük duran birtakım mevad var; bunları kimse üzerine mal etmiyor. Halbuki onlar, birtakım tefsirlerdir; memleketin ihtiyacına mütaalliktir. Öyle kalıyor. Hangi madde iltizam edilirse bir gürültüye getirilip müzakere ediliyor; çıkıp gidiyor. Rica ederim; Rüşümü Belediye Kanununun falanca maddesinin tefsirine dair bir madde vardır ki, bu halledilmedikçe belediye iş göremiyor; şunu yapamıyor, bunu yapmıyor. Yani bunlarla iş görülecektir. Sonra İdarei Umumiye Vilâyat Kanununun tefsirine dair de bir madde var. Yani vilâyat o maddeyi bugün tatbik ediyor mu? Edemiyor. Niçin? Tefsir edilecek diye duruyor. Bendeniz Divanı Muhasebat hakkında demiyorum. Fakat her hangi mesele müstacel olacağına; o meselenin isticaline fevkalâde ehemmiyet vermeli veyahut mühim bir mesele müstacel addedilerek ruznameye girmeli. Bu, onlardandır, değildir diye bir şey söylemiyorum. Rica ederim; iyi düşünelim! Müstacel ruzname meyanına posta kanunu lâyihasını aldık; ne vakitten beri duruyor, çıkmıyor. Müstacel olduğu halde şimdiye kadar niçin duruyor? Ruznamenin birinci numarasında olduğu halde iki aydan beri duruyor. Binaenaleyh bendeniz ruznameye müstacel olarak bir şeyin girmesi taraftarı değildir. Yahut girecekse, hiç olmazsa bu sahipsiz olan mevad için bir gün tâyin edelim ve bir gün hasredelim de bunlar da çıkmış olsun ve bu suretle devairi bu müşkül işten kurtaralım. Haftada bir gün hiç olmazsa böyle mevaddı çıkarmalıyız.

REİS — Efendim Divanı Muhasebat Reisinin intihabı hakkındaki teklifi kanununun müstacelen müzakeresini Muvazenei Maliye Encümeni teklif ediyor. Karesi Mebusu Vehbi Efendinin buyurdıkları doğrudur. Hakikaten ruznamemizde bâzı mazbatalar vardır ki, okunup doğrudan doğruya reyî âlinize vaz'edilecektir. Müsaade ederseniz bunları da böyle bırakmaktan ise vakit bul-

dukça arasıra reyî âlinize vaz'edeyim. (Çok doğru sesleri.) Şimdiki halde Divanı Muhasebat Reisinin intihabı hakkındaki teklifi kanununun müstacel ruznameye ithali hakkında reyinizi alacağım. Bu teklifi kanununun ruznameye alınmasını kabul eden rüfekâ lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir efendim.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Müstacel ruznamenin son sırasına efendim.

2. — *Kütahya (sabık) Mebusu Cemil Beyin, Nizamnamei Dahîlinin sekizinci ve onbirinci maddelerinin tadili hakkındaki kanun teklifinin reddine dair Nizamnamei Dahîli Encümeni mazbatası (2/23)*

REİS — Okunacak :

Riyaseti Celileye

Gerek temenni suretinde olsun ve gerek teklifi kanuni mahiyetinde bulunsun Makâmı Riyasetten aid oldukları encümenlere havale edilmiş ve encümenlerce de reddi mutazammın olarak Heyeti Umumiyenin nazarı takdirine arz kılınmış olan takrirlerin sahipleri Mecliste mevcud olup da noktai nazarı izah etmedikçe sahibinin mevcudiyetine tâlikan tehiri mahfuziyeti hakkıkelâm noktai nazarından intizamı müzakeratı mucibolağandan münasip ise fimabad bu hususun Meclisi Âlice usul ittihazını teklif eylerim.

29 Nisan 1338

Kütahya
Cemil

14 . 11 . 1339

Riyaseti Celileye

Encümenlerde Heyeti Umumiyeye sevk edilen ve reddi mutazammın olan takrirlerin sahibi Mecliste olup da noktai nazarı izah etmedikçe sahibinin mevcudiyetine tâlikan tehiri müzakeresinin Meclisi Âlice usul ittihaz edilmesine dair olan Kütahya Mebusu sabık Cemil Beyin 29 Nisan 1338 tarihli teklifi Encümemizin 10 Teşrinisani 1339 tarihli içtimainda tetkik olundu.

1. Encümenlerde tetkik olunduktan sonra ret veya kabulü mutazammın olarak Heyeti Umumiyeye sevk edilmiş olan bir teklif esasen Heyeti Umumiyenin malı olacağı cihetle o teklif hakkında müzakere cereyanını sahibi teklifin mevcudiyetine tâlik eylemenin Heyeti Umumiyenin hakkı kelâmını takyidedeceği,

2. Kabul veya reddi encümenence takarrür eden bir takririn sahibinin mevcudiyetine tâlikan tehiri mevaddı mühimmeyi muhtevi olabilmesi melhuz olan tekliflerin maahaza teklife sahibolan bir âzanın ademimevcudiyeti dolayısıyla tehiri müzakeresini mucibolacağı,

Nizamnamemizde sual takrirlerinden maada takrirlerin esnayı müzakeratında takrir sahiplerinin vücudunun şart olduğuna ve mutlaka söz söylemeleri icabedeceğine dair bir kayda destres olunamaması gibi esbap dolayısıyla teklifi vâkûn reddine ve keyfiyetin Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibine arz edilmesine müttefik karar verilmiştir.

Nizamnamei Dahilî	
Encümeni Reisi namına	Mazbata Muharriri
Karahisarî Şarki	Denizli
Ali Süruri	Haydar Rüşdü
Kâtip	Âza
Kütahya	Karahisarî Şarki
M. Ragıb	İsmail
Âza	Âza
Bozok	Karesi
Ahmed Hamdi	Haydar Âdil

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Encümenin mütalâası muvafıktır efendim.

REİS — Efendim! Kütahya Mebusu sabıki Cemil Beyin takririnin reddine dair olan Nizamnamei Dahilî Encümeni mazbatasını reyî âlinize vaz'edeceğim. Nizamnamei Dahilî Encümeni mazbatasını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

3. — *Sabık Kütahya Mebusu Cemil Beyin, encümenlerden reddi mutazammın olarak gelen evrakın sahâbi teklifin huzurunda müzakeresine dair kanun teklifi (2/24) ile Kars Mebusu Cavid Beyin Nizamnamei Dahilînin (111) nci maddesinin tadili hakkında kanun teklifi ve Nizamnamei Dahilî Encümeni mazbatası (Ruznameye)*

4. — *İsparta Mebusu Mükerrerem Beyin, Nizamnamei Dahilînin 11 nci faslına bir madde tezyiline dair (2/205) numaralı teklifi kanunisinin reddine dair Nizamnamei Dahilî Encümeni mazbatası*

REİS — Okuyoruz.

Riyaseti Celileye

Heyeti Celilenin malûmu olduğu üzere her maddei kanuniyenin bir hükmü mahsus ve müstakillî mutazammın olması hasebiyle ahkâmı muhtelifeyi ihtiva eyliyen kanunların madde bemaadde reye vaz'ı tabii ve bir kanunun esnayı müzakeresinde âzadan bir kısmının bâzı mevaddını kabul, diğer bâzılarını reddeylemeleri de her zaman melhuz ve vârid olduğu halde ahkâm ve mevaddı mütenevviayı muhtevi bulunan her hangi bir kanun müzakeresinde bu tarzda bir kanaat ve içtihat perverde eyliyen zevatın kanunun heyeti umumiyesinin gerek aleni ve gerek işari surette reye vaz'ında reylerini nefyen mi, ispaten mi izhar etmeleri lâzımgelceği hakkında Nizamnamei Dahilînin istihsali âraya mütaallik onbirinci faslında bir gûna sarahat görülemediği gibi bu yolda hâdis olacak bir vaziyete karşı âzanın ne veçhile hareket edeceklerine dair mukaddema Meclisi Âlice müttehaz bir karara da destres olunamadığından ve filhalka bir kanunun bir zat canibinden kabulü bütün ahkâm ve mevaddın kendi fikir ve kanaat ve içtihadına taammen mutabakatı ile meşrut olmak lâzımgelip velev bir maldesine olsun muarız bulunduğu bir kanunun heyeti umumiyesinin reye vaz'ında menfiyen izharı rey eylemesi icabeyliyeceği teemmül edilmekte bulunduğundan her hangi bir kanunun müzakeresinde meselei müste'hire teşkil edebilmesi pek melhuz ve binaenaieyh müstaceliyeti derkâr bulunan hususu mezkûr hakkında tanzim kılınan maddei âtiyenin müstacelen ve her işi tercihan müzakere ve kabulü ile Nizamnamei Dahilîye tezyili Heyeti Celileye arz ve teklif olunur.

24 Teşrinievvel 1339

İsparta Mebusu
Mükerrerem

Bir. kanunun veya müteaddit hüküm ve maddelerine muhalif bulunan zat, kanunu mezkûrun heyeti umumiyesinin reye vaz'ında menfiyen istimali rey eyler.

14 . 11 . 1339

Riyaseti Celileye

Nizamnamei Dahilînin onbirinci faslına bir madde tenziline dair olup Lâyiha Encümeni tarafından şayanı müzakere görölerek encüme-

nimize tevdi buyurulan İsparta Mebusu Mükerrerem Beyin teklifi kanunîsi 10 Teşrinisani 1339 tarihli içtimainızda tetkik olundu. Teklifi mezkûrun hulâsai müfadı :

Bir Kanunun bir veya mütaadid hüküm ve maddelerine muhalif bulunan zatın o kanununun heyeti umumiyesinin reye vaz'ında menfiyen istimali rey etmesi ve binaenaleyh Nizamnameyi Dahilinin onbirinci faslına hususu mezkûru nâtik bir maddenin ilâvesi talebinden ibarettir.

Ledettetik teklifi vâkı berveçhi zir esbapdan dolayı şayanı kabul görülmemiştir.

1. — Nizamnamemize böyle bir madde ilâve edildiği takdirde reyın serbestii istimali takyidedilmiş olacaktır.

2. — Kanaate muhalif görülen her hangi bir madde kanuniyenin esnayı müzakeresinde söz söylemek her mebusun hakkı olduğuna ve hakkı mezkûrun istimali de her mebusun ne gibi mevadda ve ne gibi esbapdan dolayı muhalif kaldığını anlatacağına nazaran kanaatin bu vechile tezahürüne vesile mevcuttur. Bundan başka her madde hakkında tâyini esami ile rey istihsal edilmesine talepte mebusların hakkı derkâr olduğundan bu suretle maddelere karşı izharı içtihat ve kanaat yolları açıktır.

3. — Bir kanunun birkaç maddesine itiraz ve muhalefet eden zevatın kanunun heyeti umumiyesi hakkında menfi rey istimal eylemesi bir madde ile taknin edilirse bir kanunun muhtelif mevaddına mütaadid mebuslar tarafından itiraz ve muhalefet edilmesi pek muhtemel olduğundan binnetice Heyeti Umumiye den kanun çıkartmak imkânı selbedilmiş olur.

4. — Bir kanunun bir maddesi hakkında esnayı müzakerede menfi mütalâa beyan etmiş olan âzaların netice müzakerede tebdili kanaat ettikleri ekseriya vâkı olduğundan teklif dairesinde bir madde kabul edilirse bu kanaatlerin izharı takyidedilmiş olur.

5. — Teklif edilen madde kabul edilirse kabiliyeti tatbikiyesi olamayacaktır.

Nizamnamei Dahilî	Mazbata
Encümeni	Muharriri
Reisi namına	Denizli
Karahisari Şarki	Haydar Rüşdü
Ali Süruri	

Kâtip	Âza
Kütahya	Karahisari Şarki
M. Ragıb	İsmail
Âza	Âza
Bozok	Karesi
Ahmed Hamdi	Haydar Âdil

REİS — Nizamnamei Dahilinin 11 nei faslına bir madde tezyiline dair İsparta Mebusu Mükerrerem Beyin teklifi kanunîsinin reddine dair olan Nizamnamei Dahilî Encümeni mazbatasını reyi âlinize vaz'edeceğim. Bu mazbatayı kabul edenler lütfen el kaldırsın, kabul edilmiştir.

Tezkereler

1. — *Türk Şairi Abdülhak Hamid Beye hıdematı vataniye tertibinden maaş tahsisi hakkındaki lâyhâi kanuniyenin Mecliste olduğuna dair Başvekâletten mevрут tezkere (Muvazenei Maliye Encümenine)*

2. — *Yedinci Avans Kanununun esnayı müzakeresinde Heyeti Umumiyece kabul edilen Yozgad Mebusu Süleyman Beyin tahririnin şekil ve mahiyetinin tâyinine dair olan tezkerenin tesrii icabı hakkında Adliye Vekâletinden mevрут tezkere (Kavanini Maliye Encümenine)*

3. — *Müceddeden inşa veya tamir edilecek Hükümet konakları için mîri ormanlardan meccanen kereste itası hakkındaki 239 numaralı Kanunun tefsir talebinin tesrii intacı hakkında Başvekâletten mevрут tezkere (3/173) (Kavanini Maliye ve İktisat encümenlerine)*

Takrirler

1. — *İsparta Mebusu Hasan Hüsnü Efendinin, İsparta vilâyetinin Uluborlu kazasının tüttün menatığı ziraiyesi meyanına ithali (4/88) temenniyatına dair takriri (Başvekâlete)*

2. — *Menteşe Mebusu Esad Efendi ile arkadaşlarının, sefaret kübralarda şimdiye kadar olduğu gibi Sefaret İmamlığının ipkası hakkında takriri (4/122) (Muvazenei Maliye Encümenine)*

3. — *Menteşe Mebusu Yunus Nâdi Beyin, ruznamenin otuzbirinci maddesini teşkil eden Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti ile Lehistan Hükümeti arasında münakit Muahedenamesi ile Ticaret ve İkamet mukavelenameleri hakkındaki lâyhâi kanuniyenin müstacelen müzakeresine dair takriri*

REİS — Okunacak :

Riyaseti Celileye

Lehistan Cumhuriyetiyle aramızda münakit Muhadenet, Ticaret ve İkamet muahedeleriyle bunların tasdikine ait kanun lâyhalarının müstacelen müzakeresini teklif ederiz.

Hariciye Encümeni âzasından	Keza
Menteşe	Diyarbakir
Yunus Nâdi	
Keza	Keza
İzmir	Gelibolu
Mehmed Şükrü	Celâl Nuri

REİS — Efendim Lehistan ile münakit Muhadenet, Ticaret ve İkamet muahedeleriyle bunların tasdikine ait lâyhâî kanuniyelerin müstacel ruznameye alınması hakkında Hariciye Encümeni Mazbata Muharriri Yunus Nâdi Bey ve rüfekasının takririni reyi âlinize vaz'edeceğim. Bu lâyhâî kanuniyenin müstacel ruznameye alınmasını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Evrakı saire

1. — *Edirne'nin istihlâsı senî devriyesi tarihi olan 25 Teşrinisani 1339 tarihinde yapılacak merasimde hazır bulunmak üzere Meclisi daveti mutazammın Edirne Belediye Riyasetinden mevрут telgraf.*

BAŞKAN — Okuyoruz.

Edirne

Ankara'da Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Avrupa'daki devri şahametimizin yadigârı yegânesi olan Edirne'nin istihlâsı senî devriyesi münasebetiyle 25 Teşrinisani 1339 Pazar günü yapılacak merasimde bilcümle âzayı kirâmın hazır bulunmaları memleketimizce baysi izzü şeref olacağından teşrifleri müsterhamdır.

Belediye Reisi
İbrahim

(Muvafık sesleri)

REİS — Efendim bundan evvel emsali sebkettiği veçhile Divanı Riyasetten Nizamnamei Dahilî mucibince münasip bir heyet gönderileceği gibi ayrıca bir heyet de Heyeti Celilenizden kur'a çekilerek tefrik ediliyor ve icabeden arkadaşlar gidiyorlardı. Yalnız bir şeyi nazarı dik-

kati âlinize arz etmek istiyorum. O da: Bugünlerde nısbı ekseriyetin pek dar bir halde bulunduğunu arz edeceğim. Geçenlerde İstanbul'a ve İzmir'e kur'a ile onar kişi tefrik edilmiş. Bu defa on kişi tefrik edilecek olursa zannederim nısbı ekseriyet hususunda müşkülât çekilecektir. Mamafih rey Heyeti Âliyenizindir.

Dr. FUAD B. (Kırkkilise) — Her halde yine on kişi olsun efendim. (On kişi sesleri)

ALİ RIZA B. (Kozan) — Edirne'yi tefrik etmek doğru değildir.

FAİK B. (Edirne) — Edirne'nin tefrik edilmemesini ahali namına rica ederim.

REİS — Nısap meselesini Heyeti Celilenize arz ettim. Edirne Mebusu Faik Beyin teklifi veçhile Edirne İhtihlâs Bayramı merasimine iştirak etmek üzere kemafissabık on kişinin gönderilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Efendim bâzı arkadaşlarımızın talii yüksek olduğu için hem İstanbul'a ve hem de İzmir'e gittiler. Bu sefer de piyango kendilerine isabet ederse çok haksızlık olur.

REİS — Efendim Edirne'nin İstihlâs Bayramında yapılacak merasimde Heyeti Celilenizi temsil etmek üzere kur'a ile on kişinin gitmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. efendim.

Kur'ayı keşide ediyoruz efendim.

Osmanzade Hamdi B. (İzmir), Haydar Âdil B. (Karesi), Ahmed Hamdi B. (Bozok), Hâlit B. (Niğde), Halil B. (Ertuğrul), Ragıp B. (Kütahya), Nuri B. (Kütahya), Mustafa Abdülhâlik B. (Kâğırı), Emin B. (Tokad), Mahmud Nedim B. (Malatya),

REİS — Bu zevat bakur'a merasime iştirak etmek üzere intihabedilmişlerdir efendim.

Dr. FUAD B. (Kırkkilise) — Garbi - Trakya mebuslarına da mezuniyet verilecektir. Reis Bey!

2. Trakya mezalimi hakkında akdedilen Miting Heyetinin beş maddelik kararını havi tezkeresi.

REİS — Okunacak :

1. Yunanistan'daki dindaşlarımıza karşı tatbik edilen tazyik ve imha siyasetinin bir an evvel tevkif edilmesine pek sabırsızlıkla muntazırız.

2. Hükümetin teşebbüsâtı siyasiyesinden memnunuz. Bununla beraber bu teşebbüsâtın kalblerimizdeki endişeyi teskine kâfi olmadığına da arz ederiz.

3. Büyük Millet Meclisinden ve Hükümeti Cumhuriyetimizden bu hususta daha katî, daha azimkârane mukarrerata sabırsızlıkla ve heyecanla muntazırız.

4. Yunanistan'daki dindaşlarımız ac, çıplak sokaklara atılır ve Yunan süngüleri altında parçalanırken Türkiye'deki Rumların huzuru tam

içinde işleriyle, güçleriyle meşgul olmalarına, her hususta kemali hürriyetle tasarrufatta bulunmalarına sabır ve tahammülümüz tükenmiştir.

5. İşbu mukarraratın Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyasetine, Başvekâlete, Hariciye ve Dahiliye Vekâletlerine tebliğine karar verilmiştir.

Miting Heyeti

REİS — Miting Heyetinin mukarreratı nazarı ıtilamıza arz edilmiştir efendim.

3. — SUALLER VE CEVAPLAR

1. — *Izmir Mebusu Şükrü Beyin, şirketlerle akdedilen itilâfnamelerin Meclisi sevk edilmediğine dair sual takririne Maliye Vekâleti Vekili Hasan Beyin şifahi cevabı (6/33)*

REİS — Şükrü Beyin takririni okuyoruz efendim :

Riyaseti Celileye

Birtakım şirketlerle akdedilen ve edilmekte olan itilâfnamelerin hiçbirisi bugüne kadar Meclise sevk edilmiş değildir.

Sebebinin Maliye ve İktisat Vekilleri beyler tarafından şifahen sualime cevap olarak izahını talebediyorum.

4 Teşrinisani 1339

Izmir Mebusu
Mehmed Şükrü

İKTİSAT VEKİLİ VE MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Bir müddet evvel gerek Maliye ve gerek İktisat Vekâletince bazı şirketlere ait ihtilâfatın halli için o şirketlerin mümessili kanunîleriyle cereyan eden müzakeratın neticesinde tesbit edilen itilâfnameler icabedenlere sevk edilmek üzere Heyeti Vekileye arz edilmiştir. Sualnamede mevzuubahsolan İtilâfnameler de Heyeti Vekileden geçerek Heyti Celilenize gelmek üzere hâlâ kartonda duruyor. Müzakeratı ikmal edilemedi. Bundan evvel Heyeti Vekilenin meşguliyetinin fazlalığı ve daha ziyade mühim olan işlerin takdim edilmesi bu teahura bâdi olmuştur. Bunlardan bazılarının bilhassa taahhüdü malîyi mutazammın olmak itibarıyla Heyeti Celilenizin nazarı tasvibinize arz edilmesi zaruridir. Bu itilâfnamelerden bir

tanesi müstaceliyetine binaen arz edilecektir. O da Reji ile yapılan itilâfnamedir. Öbürleri de peyderpey gelecektir.

2. — *Bolu Mebusu Mehmed Vasfi Efendinin, ağnan tadadının Nisan'da icrasına dair suali ve Maliye Vekâleti Vekili Hasan Beyin şifahi cevabı (6/41)*

REİS — Hasan Beyefendi! Bolu Mebusu Mehmed Vasfi Beyin, ağnan tadadına ait sual takriridir. Ona bugün cevap vereceğinizi vait buyurmuştunuz. Lûtfen cevap verir misiniz?

Efendim Bolu Mebusu Mehmed Vasfi Beyin sual takririni okuyacağız :

Riyaseti Celileye

12 Teşrinisani 1339

Lâzistan mebusları Ahmed Fuad ve Ali Beyler ile Denizli Mebusu Ali Bey imzalarını havi ağnan tadadının Nisan'da icrası hakkında 17 Eylûl 1339 tarihi ile Riyaseti Celileye takdim ettiğim takririm Maliye Vekâleti Celilesine havale edilmiş olmakla beraber bir şey denilmemiş olduğundan 20 Teşrinevvel 1339 tarihi ile teki-den bir takrir takdim etmiş olduğum halde buna da sükûtle mukabele edilmesiyle 31 Teşrinevvel 1339 tarihiyle bu bapta Heyeti Umumiye muvacehesinde sualde bulunmuş idim. Elyevm sükûtle değiştiriliyor. Nizamnamei Dahilinin 109 neu maddesinden itibaren mevaddı mütevaliyenin ahkâmı mülga mıdır?

Bolu Mebusu
Mehmed Vasfi

SARACOĞLU ŞÜKRÜ B. (Izmir) — Efendim! Vekil Beyefendinin verdikleri cevap şayanı te-

şekkürdür. Ancak bu meseleye birçok aylar evvel başlandı ve içlerinden sekiz ay ve belki bir seneye yakın bir zamandan beri imza edilimleri vardır. Bu itilâfnameler mucibince bittabi o şirketler menafîini, itilâfnamenin kendilerine bahşedeceği hukuk üzerinde yürütürler. Şayet bunların içinden şu veya bu, Heyeti Celilenizin muvafakatine ıktiran etmiyecek olursa o şirketler gayrikanuni bir şekilde uzun müddet muamelelerini yürütmüş olacaklardır. Fakat ben deniz, biraz geç kalındığımdan şikâyet edeceğim. Yalnız bir tanesinin geleceğini Vekil Bey Efen di arz ediyorlar. Ötekiler ne vakit gelecektir?

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ VE İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Pey derpey geleceğini arz ettim.

SARAÇOĞLU ŞÜKRÜ B. (Devamla) — Mümkün olduğu süratle gelmesini rica edeceğim. Binaenaleyh asıl sualim hakkındaki izahatı bu itilâfnamelerin gelmesine tâlik edeceğim.

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ VE İKTİSAT VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Efen dim Ağnam tadadının Nisan iptidasında icra edilmesi ve bunun mümkün olup olmadığı hakkında Bolu Mebusu Muhtereminin verdiği sual tavriri tetkik edilmiştir. Maliye Vekâleti ağnam tadadının her yerde aynı tarzde ve aynı tarihten itibaren icrası için Heyeti Celilenize bir kanun lâyihası takdim etmiştir. Malûmuâlileri olduğu üzere ağnam tadadı hakkında bir nizamname vardır ve bir tarife mevcuttur ve bu tarife ve nizamname mucibince ahvali iklimiyesine nazaran bâzı yerlerin ağnamı Şubat içinde, bâzı yerlerin Mart içinde ve bâzı yerlerin de ağnamı Nisan iptidasında tadadolunur. Elhaletü hazihi mevkii meriyette olan muamele budur. Geçici ağnamı saymıyorum. Bu bittabi, nerede bulunursa orada sayılır. Heyeti Celilenizde mevcut bulunan lâyiha yeknesak olmak üzere her yerde ağnam tadadının Marttan itibaren başlaması merkezindedir. Bâzı cihetleri tadil ve tavzih edilmek üzere Maliye Vekâleti bu lâyihayı ahiren geri istemiştir. Yeniden gördüğü ihtiyaçlara göre tadil edip ayrıca Heyeti Celilenize sevk edecektir. Bendeniz zammediyorum ki o lâyihanın müzakeresiyle Heyeti Celilenizin muhtacı tadil gördüğü şeyler tesbit edilir ve muamele

yeknesak olarak çıkar. Şurasını hülâsaten arz edeyim ki Maliye Vekâletinin ağnam tadadını Mart iptidasından daha sonralara tehir etmeyişinin sebebi; arayerde bilhassa kasaplık için vukubulacak sarfiyatın ağnam resminden, dolayısıyla Hazine vâridatından hariç kalması mahzurunun önüne geçemektir. Ağnam, Nisan iptidasında tadadedilecek olursa farz edelim ki - bu sene Nisan iptidasından itibaren tadada başlayacağız - Marttan başlamıyacağız. Senei maliye bidayeti olan Marttan tadad mebdai olan Nisan iptidasına kadar geçen zaman zarfında, Türkiye'nin her tarafında sarf edilecek olan hayvanatın ki -kasaplık hayvanat, Ağnam Resmine tâbi olan hayvanattır - Bunların Ağnam Resmi alınmamış olur.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Bir sene için doğrudur.

AHMED HAMDİ B. (Bozok) — Her sene için öyledir.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Hayır!.. 1

MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ HASAN B. (Devamla) — Çünkü ikinci seneyi, farz ediniz! Seni Maliye Martından başlayacaktır. Nisandan itibaren onbir ay zarfında resim alınmış olur. Mart ile Nisan iptidasına kadar olan zaman yine açık kalır. Takrir sahibi olan arkadaşımızın noktai nazarı daha mâkul bir cihete mâtuf olsa gerekir. O da : Koyunlar Marttan daha evvel kuzular, bu kuzulama esnasında bakımsızlıktan vesair esbabı fenniye dolayısıyla bâzı zayıat oluyor. Tadadedildikten sonra zayıat sebebiyle mal elden çıkmış olur. Bunun önüne geçmek istiyorlar. Fakat Maliyenin noktai nazarı, kasaplık olarak sürülen ve satılan hayvanatın Ağnam Resminden muaf kalması vaziyetidir ki kuzulama ve sair suretiyle vâkı olan vefiyatın miktarını, kasaplık suretiyle bir ay zarfında sarf olunan hayvanat miktarına nisbet edecek olursak cüz'ü lâyetecezza kabîlinden olur. Bu bir mahzuru malidir. Her halde bendenizin istirhamım ağnam hakkındaki yeni lâyihanın tadili esnasında muhik olan cihetleri nazarı itibara almak suretiyle tadilâtın o zamana tâlikini sual soran arkadaşımın istirham etmekten ibarettir.

MEHMED VASFİ Ef. (Bolu) — Muhterem arkadaşlarım! Şu kürsüden her sınıf halkın ihtiyacı düşünülüyor. Askerler, memurlar ve

sairenin terfii düşünülüyor da bu memleketin istiklâlini kanı bahasına alan fakara halkın hiçbir suretle terfihî düşünülüyor. (Yok sesleri) Müsaade buyurunuz efendim! Bendeniz söyliyeyim de icabederse siz de söylersiniz. Vaktiyle İstanbul Meclisi Mebusanında da bu noktai nazarı müdafaa etmiş ve o vakitki Hükümeti âdeta bu cihete imale etmiştim. Maliye Vekili Bey buyurdular ki bu, birtakım teşevvüşü ve Hazinesin zararını mucibolur. Hayır! Hiçbir zaman Hazine ziyan etmez. Martta kesilecek hayvanata ait mahzur belki yalnız bir sene için vâridolabilir. Hiçbir zaman o kesilen hayvan bir şey değildir. Bir sene evvel Ağnam Resmi verilmiştir. İkinci sene kesilen davar o davardır.

İkincisi : Arkadaşlar! Düşünelim ki üç keçisini önüne katıp bütün mahrumiyetlere katlanarak indan kifafı nefsetmek gayesinde bulunan o halk, onun her suretle kendisine bahşettiği istifadeden suveri mütaaddide ile müstefidolabilir. Birincisi : O keçiden süt alır, yağ yapar, sonra bir de tüyünü alır. Bu ağnamın Martta tadadedilmesi o halkın elinde bulunan üç keçinin tüyünün vaktinden evvel satılmak suretiyle zararını mucibolur. Çünkü ağnam Martta sayıldığı gibi tahsilât ondan yirmi gün sonra başlıyor. Halbuki bu kadar erken yapılan tahsilât dolayısıyla ağnam sahipleri hayvanatı tüyleri daha kırılmaksızın satmaya ve parasını tedarik etmeye mecbur kalıyor. -(Doğru sesleri) İstiyorum ki ağnam tadadı her halde Nisanda olsun, yoksa üç keçi, beş kuzu ölmüş, bir keçi bilmem ne olmuş, bunu düşündüğüm yoktur. En ruhlu nokta burasıdır. Bu noktai nazardan eğer ağnam tadadının Martta ipkası halinde ve tahsilâtın da ondan iki ay sonra başlaması suretiyle bir kanun kabul edilecek olursa bu halk, birtakım mağduriyetten ve ihtikârdan kurtulmuş olur. Yoksa elindeki olan o üç keçi-

nin kendisine bahşettiği muafiyetten hakkıyla müstefid olamıyor. Birtakım tüccar ve erbabı ihtikâr bundan istifade ediyor. Hükümet halkı sıkıyor, halk da elinde bulunan hayvanını - tüylerini kırılmaksızın - satmaya mecbur oluyor.

İşte noktai nazarı budur; yoksa başka bir şey değildir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Reis Bey encümenlerdeki lâyiha ları biran evvel Heyeti Celileye sevk etsinler!

İKTİSTE VEKİLİ VE MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Muhterem mebus arkadaşımızın izahatından anladığım; lüzum görülen tadilâtın yapılmasıdır ve yapılacak olan tadilâtda bittabi' mevcut kanunun tadil ve tefsiri mahiyetindedir ve öyle bir lâyiha da mevcuttur. O lâyihanın esnayı müzakeresinde Heyeti Celileniz takdir buyurduğu tadilâtı yaparsınız. Şimdilik başka türlü bir tadilât yapılamıyacaktır. Bendenizin arkadaşımın izahatından anladığım neticeye göre bu mesele, mebdei tadilâttan ziyade taksit meselesidir.

MEHMED VASFİ Ef. (Bolu Odur, odur...

HASAN B. (Devamla) — Binaenaleyh ilk taksiti bir ay kadar ileri götürmekle ve kanunu hiç değiştirmeksizin mesele kabili hallolur. Ve her halde arzettiğim mahzur vârittir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Daha mahzuru vardır.

HASAN B. (Devamla) — Bir kere senei maliye Marttan başladığı halde Devletin vâridatı tahakkukatının senei maliye ile başlayamaması doğru bir şey değildir. Onun için bu mahzurların çarei izalesini o lâyihanın esnayı tetkikinde beraber araştırırız ve her halde zürrain, köylünün hakkını muhafaza etmek Hükümetin dahi noktai nazarıdır. Bunu beraberce teemmül eder ve icabını temin ederiz.

MEHMED VASFİ EF. (Bolu) — O lâyiha, çabuk gelmek şartıyla kabul ediyorum.

4. — DİVANI RİYASET KARARLARI

1. — *Âzayı Kiramdan bâzı zevata mezuniyet itası hakkında Divanı Riyaset kararı*

Heyeti Umumiyye

Âtîde esamisi muharrer Âzayı Kiramın hizarlarında muharrer müddetlerle mezun adleri Di-

vanı Riyasetin 15 . 11 . 1339 tarihli onikinci İctimaında tesbit edilmiş olmakla Heyeti Umumiyyenin nazarı tasvibine arz olunur efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Reisi

Ali Fethi

Hulûsi Bey (Karesi), iki ay, (tabip raporuna müsteniden)

Haydar Rüşdü Bey (Denizli), birbuçuk ay.
Mazhar Müfid Bey (Denizli), bir ay.

REİS — Efendim bu defter mucibince isimleri hizasına işaret edilen Âzayı Kirama mezuniyet verilmesini kabul edenler lûtfen el kaldırsın.

Aksini reye koyuyorum. Kabul etmeyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

97 nei madde mucibince evvelâ lehte, sonra aleyhte olarak reye vaz'ettim.

2. — *Müddeti mezuniyetlerini tecavüz ettiren mebusların tecavüz ettirdikleri müddetin mezuniyeti kanuniyelerinden mahsubedilmesine dair Divanı Riyaset kararları*

Heyeti Umumiyyeye

Makamı Riyasetten istihsal eylediği haftalık mezuniyetini sekiz gün tecavüz ettiren Saruhan Mebusu Edhem Beyin haftalık mezuniyeti de dâhil olduğu halde onbeş gün müddetle mezun addi ve mezkûr müddetin mezuniyeti kanuniyesinden mahsubu Divanı Riyasetin 15 . 11 . 1339 tarihli Onikinci İçtimamında kabul edilmiş olmakla Heyeti Umumiyyenin nazarı tasvibine arz olunur efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Reisi
Ali Fethi

REİS — Kabul edenler lûtfen el kaldırsın! Kabul etmeyenler lûtfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Heyeti Umumiyyeye

İstihsal eylediği birbuçuk ay mezuniyetini mâzereti meşruasına binaen onbeş gün tecavüz ettiren Gaziantep Mebusu Ferid Beyin işbu tecavüzü müddet için dahi mezun addi 15.11.1339 tarihli Onikinci Divanı Riyasetçe tensibedilmiş

5. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *Karahisarı Şarki Mebusu İsmail Beyin, İpekli mensucattan tarifesi umumiyedeki resmin 12 misli yerine 5 misli ahzi hakkında kanun teklifi (2/62) ile İstihlâk Resmî Kanununun tefsirine ait (3/109) numaralı Maliye Vekâleti tezeresine dair İktisat Encümeni mazbatası*

olmakla Heyeti Umumiyyenin nazarı tasvibine arz olunur efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Reisi
Ali Fethi

REİS — Kabul edilenler lûtfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lûtfen el kaldırsın! Kabul edilmiştir.

Heyeti Umumiyyeye

Makamı Riyasetten istihsal eylemiş olduğu bir haftalık mezuniyetini onyediy gün tecavüz ettiren İstanbul Mebusu Süleyman Sırrı Beyin haftalık mezuniyeti de dâhil olduğu halde yirmi-beş gün müddetle mezun addi ve mezkûr müddetin mezuniyeti kanuniyesinden mahsubu 15 . 11 . 1339 tarihli Onkinci Divanı Riyasetçe tensibedilmiş olmakla Heyeti Umumiyyenin nazarı tasvibine arz olunur efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Reisi
Ali Fethi

REİS — Kabul edenler lûtfen el kaldırsın... Kabul etmeyenler lûtfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir.

Heyeti Umumiyyeye

Haftalık mezuniyetini yedi gün tecavüz ettiren Karahisarı Sahib Mebusu Mehmed Kâmil Efendinin, haftalık mezuniyeti de dâhil olduğu halde onbeş gün müddetle mezun addi ve mezkûr müddetin mezuniyeti kanuniyesinden mahsubu Divanı Riyasetin 15 . 11 . 1339 tarihli onikinci içtimamında tensibedilmiş olmakla Heyeti Umumiyyenin nazarı tasvibine arz olunur efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Reisi
Ali Fethi

REİS — Kabul edenler lûtfen el kaldırsın!.. Kabul etmeyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

İKTİSAT VEKİLİ VE MALİYE VEKÂLETİ VEKİLİ HASAN B. (Trabzon) — Heyeti Celileden birşey istirham edeceğim. Ruzname-de bir şey vardır. Onu geri istiyeceğim. Efendim! Muvazenei Maliye Encümeninizden Gümrük Resmine ait bâzı mevaddın tefsiri zımında gelmiş

ve Heyeti Celilenizce müzakeresine başlanmış bir teklif vardır. Bu hususta son zamanda İktisat Encümeni ile temasta bulundum. İhtiva ettiği mesail hakkında daha esaslı tetkikata ihtiyacolduğu anlaşılmıştır. Müsaade buyurursanız o evrakı Maliye Vekâletine iade ediniz. Tetkikâtını ikmal edelim. Esaslı halledip öyle getirelim. (Muvafık sesleri)

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Fakat yakın zamanda göndermek üzere..

REİS — Efendim İktisat Vekilinin teklifi veçhile iadesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul etmiyenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Efendim bugünkü ruznamemizde, Mütareke bidayetinde vatanın emri müdafaası hakkında ika'edilen ceraim hakkındaki kanun lâyihasının encümene havale edilen maddeleri vürudetmiştir. Bugün onu müzakere edeceğiz.

2. — *Adliye Vekâletinin 1339 senesi bütçesine tahsisatı munzamma ilâvesine dair (1/293) numaralı lâyihai kanuniye ve Adliye ve Muvaazenei Maliye Encümenleri müşterek mazbatası.*

ABİDİN B. (Saruhan) — Reis Bey! Müsaade ederseniz Adliyeye yapılan zam bir maddelik bir şeydir.

ADLİYE VEKİLİ SEYYİD B. (İzmir) — Müstacelen müzakere edelim.

REİS — Zaten hepsi müstaceldir efendim. Gerek Adliye Encümeni ve gerekse Adliye Vekili Beyefendi; Adliye Vekâletinin 1339 senesi Bütçesine tahsisat ilâvesi hakkındaki lâyihai kanuniyenin hemen her şeyden evvel müzakeresini teklif ediyorlar. Lâyiha bir maddeden ibarettir. (Hayır sesleri.)

MEHMED EMİN B. (Karahisarî Şarki) — Matbuunu şimdi aldık. Tetkik edemedik efendim.

REİS — Adliye Encümeni ve Adliye Vekili Beyin teklifi veçhile Adliye Vekâleti 1339 senesi tahsisatı munzamasının şimdi müzakeresini kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reyî âlilerine vaz'edeceğim. Kabul etmiyenler ellerini kaldırsın! Kabul edilmemiştir efendim.

3. — *Mütareke bidayetinde vatanın emri müdafaası maksadiyle ika edilen ceraim hakkında kanun lâyihası (1/68) ile Maraş Mebusu Ha-*

sib Beyin vatanın emri müdafaasını temin zımında alınmış olan nakit ve emvale mütaallık deavinin ademüstımar ve Hazinece tazminine dair kanun teklifi ve Adliye Encümeni mazbatası (2/115)

REİS — Mütareke bidayetinde vatanın emri müdafaası maksadiyle ika edilen ceraim hakkında şimdi encümenenden gelmiş olan maddeler vardır, onu okuyacağız.

17 . 11 . 1339

Riyaseti Celileye

Kuvayı Millîye namı altında memleketi tahlise mâtuf bilûmum teşkilât ve cemiyet rüesa ve efradının selâmeti vatanı temin maksadiyle vâkı bileümle ef'alinin cürüm addedilmeyeceği hakkında birinci maddesi Heyeti Celilece kabul olunan lâyihai kanuniyenin ikinci maddesinin hini müzakeresinde nazarı itibara alınan takrirler, Adliye ve Müdafaai Millîye encümenlerinin müşterek içtimanda kıraat ve müzakeresine şurû olunudu.

Zonguldak Mebusu Halil Bey otuz kadar refikî tarafından mu'ta ve birinci madde ahkâmının selâmeti vatanla kabili telif olmıyan ceraim teşmil edilmemesi ve iş bu ademiteşmilin bir madde mahsusa ile ifade olunması hakkındaki takrir, ledelkırae âzadan bir kısmı iş bu takrir muhtuviyatının esas itibariyle birinci maddenin hükmü katîsiyle mütezadolundugunu ve diğer bir kısmı takrir sahiplerinin maksudu esasilerinin, hetki ırzın istisnası gibi bir esası ahlâkının sıyanetine mâtuf ve müteveccih bulunduğuş ve binaenaleyh, birinci madde ahkâmının hetki ırz ef'aline teşmil edilmediği suretinde bir madde ilâvesiyle maksadı aslînin husul bulacağını ve takrir sahiplerinden Halil Beyin encümende dermeyan ettiği fikre iştirak eden âzadan bir kısımda ilk maddede vâzı'ı kanunun maksadı selâmeti vatanı teminen vâkı ef'alın ademicürmiyeti hususunu tecelli ettirmek olup yoksa sirkati mavsufe, katli âdi gibi ef'alın dahi bu cümle meyanına ithali mantıkan ve himmeten gayrikabil bulunduğuş ve binaenaleyh, tetkik edilmekte olan takririn aynen kabulünü dermeyan etmeleriyle ve ekseriyetle birinci madde ahkâmının hetki ırz ef'aline teşmil edilmemesini nâtık olan noktai nazar ve teklif birkabul ikinci maddenin fıkrâi ûlâsı suretiyle yazıldı. Diğer taraftan encümen âza-

sundan bâzıları tarafından bidayeten birinci maddede beyan olunan kimselerden olup da bilahâra hıyaneti vataniye fazıhasını irtikabeylemiş olanların bu kanun ahkâmından müstefidolamamaları teklif edilmekle maksadı kanun birtakım vatanperveranı selâmeti vatana mâtuf harekâtı hamiyetkâranelerinden dolayı takibatı kanuniyeye mâruz bırakmamak gibi bir gayei âliyye mâtuf olmasına mebni ihâneti bedîdar eşhasın bu zümreden ihracı, tabiaten ve kanunen lâzımgeldiğinden müttefikan kabul ve ikinci maddeye işbu fikri nâtrık bir fıkrai saniye ilâve edildi.

Birinci madde sıfat ve hürriyetleri tasrih olunan eşhas tarafından Yunanlıların İzmir'e ihracı yevmi meşumuna tesadüf eden 15 Mayıs 1335 tarihinde - ki Harekâtı Milliye'nin fiilen tecelliye başladığı mebdî tarihtir - itibaren Sulhum Büyük Millet Meclisi tarafından tarihî tasdiki olan 23 Ağustos 1339 tarihine kadar müdafai memleketin gösterdiği lüzum üzerine vukubulan mehzatın İstiklâli Milli iane ve rûsumu addolunması hakkındaki üç kıta takrir muhteviyatı encümence bittasvip üçüncü maddenin fıkrai ülâsı o suretle tahrir edildi. Ve fakat tekâlif mahiyetinde ve vesika mukabilinde alınmış olan emval ve eşyanın bedelleri ihtiyacı askeriyeye sarf edildikleri sabit olmak şartıyla Müdafai Milliye Vekâletinin iş'arı üzerine Maliye Vekâletince de kabul edilmekte bulunduğunu Maliye ve Müdafai Milliye Vekilleri hazaratı tarafından evvel ve âhir ifade ve tekkidedilmiş bulunduğundan bu hususun fıkrai ülâ ile izalesi vatan uğrunda ibraz edilen fedakârlıkların nimeti selâmetten müstefit cümle evlâdı vatana tevzii kaidei külliyesine muğayir düşeceğinden müttefikan gayriceaiz görülmek üzere elhal bu gibi vesaiki mütebere ashabına karşı devairi aidesince takibedilmekte bulunan muamelenin kemakan devamı elzem ad ve üçüncü maddenin fıkrai saniyesi bu noktai nazara göre tanzim ve arz edilmiştir.

İkinci maddenin son fıkrasında zikrolunan tekâlifi milliye mahiyetindeki vesikalardan işbu kanunun tarihi neşrinden itibaren bir müddeti muayyene zarfında elhal müteamel olduğu üzere Ankara'da Müdafai Milliye ve taşralarda makamatı askeriyeye bilnüraca kaydedtirilmesi hakkında encümenle dermeyan

olunan teklif bu gibi vesaika ait muamelâtın uzunuzadıya temadi ettirilmemesi mülâhazasiyle kabul ve bir sene, müddeti mütedile telâki edilerek dördüncü madde tertibedilmiştir.

Kuvayi Milliyeye bizzat ve tahliyelerini mütaakıp iltihak edip hizmetleri mesbuk olan mevkufin ve mahkûminin mezkûr mahkûmiyetlerinden dolayı tekrar hapse ilka olunamalarına ve bu kabîl maznunlar hakkında da ceraimi sabıkalarından naşi haklarında takibat yapılmamasına mütedair Kozan Mebusu Ali Saib Beyin takrirî bilkırae muvafıki nefisülemir görüldü. Akdemce de 14 Temmuz 1337 tarihli Kanunla cinayetle maznun ve mahkûm ve cünhadan dolayı maznunen mahkûm ve mevkuf olup da Mükellefiyeti Askeriye Kanununa ve Darülharbe gidecek eşhasın tecili takibat ve muhakematına dair olan 19 şubat 1330 tarihli Kanuna tevffikan seferberliğin ilânından mütarekenin akdi tarihine kadar askere alınan ve o tarihe kadar askerde bulunmaları dolayısıyla her ne suretle olursa olsun mukaddema işledikleri cürümlerden dolayı haklarında takibat icrası tecil olunan eşhas hakkında bu suretle muamele edilmesi karargir olmuştur. İşbu kanuna imtisalen ve Ali Saib Beyin encümende de dermeyan ettiği mütalâat ceraimi mezkûrenin irtikâbından beri hemen mürürüzamanı haddine baliğ bir müddet mürur eylemiş bulunmasına ve diğer taraftan vatan uğrunda fedakârlıkla hasleti ahlâkiye ve milliyesini ispat etmiş ve birtakım fedakârlıkların tesirine mâtuf bulunmasına binaen vârit görülmekle maznun veya mahkûm oldukları halde kendiliklerinden veya bittahliye Kuvayi Milliyeye iltihak ederek hizmetlerinden istiğna hâsıl oluncaya kadar ifayı hüsnühizmet ettikleri kuvayi mezkûre kumandanlıklarınca tasdik edilen eşhasın kableliltihak sebebi maznuniyetleri olan ef'alden dolayı takibat icra ve haklarındaki hükümün infaz olunamayacağı ve bunlardan ei'an mevkuf ve mahsup bulunanların tahliye lâzımgeldiği tensibedilerek beşinci madde tanzim edilmekle Heyeti Umumiyeye arz olunur.

Adliye Encümeni Reisi Müsterek Encümen
Mazbata Muharriri
Dersim
Feridun Fikrî

Kâtip namına	Âza
Dersim	_____
Feridun Fikri	
Âza	Âza
_____	_____
Âza	Âza
_____	_____
Müdafaai Milliye	Mazbata Muharriri
Encümeni Reisi	_____
Ali	
Kâtip	Âza
_____	_____
Âza	Âza
_____	_____
Âza	Âza
_____	_____
	Âza
	_____

REİS — Efendim, ikinci maddeden itibaren lûtfen yazar mısınız? Çünkü matbuu elinizde değildir.

Madde 2. — Birinci madde ahkâmı hetki arz ef'aline şâmil değildir. Bidayeten birinci maddede beyan olunan kimselerden olup da bilâhara hiyaneti vataniye fazîhasını irtikâbeylemiş olanlar dahi bu kanundan müstefidolamazlar.

Madde 3. — Birinci madde sıfat ve hüviyetleri tasrih olunan eşhas tarafından 15 Mayıs 1335 tarihinden bilitirab sulhün Büyük Millet Meclisi tarafından tarihi tasdiki olan 23 Ağustos 1339 tarihine kadar müdafaai memleketin gösterdiği lüzum üzerine vukubulan mehuzat İstiklâli Millî iane ve rüsumu addolunur. Ancak tekâlifi milliye mahiyetinde ve vesika mukabilinde alınmış olan emval ve eşyanın bedelleri kemakân Hazinece tesviye olunur.

Madde 4. — Üçüncü maddenin son fıkrasındaki vesikaların işbu kanunun tarihi neşrin-den itibaren bir sene zarfında Ankara'da Müdafaai Milliye Vekâletine ve vilâyatta makamatı askeriyeye bilmüracaa kaydettirilmesi meşru olup bu müddetin mürurundan sonra hakkı talep ve müracaat sâkıttır.

Madde 5. — Maznun veya mahkûm oldukları halde kendiliklerinden veya bittahliye Kuvayi Milliyeye iltihak ederek hizmetlerinden istifade hâsıl oluncaya kadar ifayi hüsnühizmet ettikleri kuvayi mezkûre kumandanlıklarınca tasdik edilen eşhasın kableliltihak sebe-

bi maznuniyetleri olan ef'alden dolayı takibat icra ve haklarındaki hüküm de infaz olunmaz ve bunlardan el'an mevkuf ve mahpus bulunanlar tahliye kılınır.

Madde 6. — İşbu kanun tarihi neşrin-den itibaren meriyülicradır.

Madde 7. — İşbu kanunun icrayı ahkâmına Adliye, Maliye ve Müdafaai Milliye Vekilleri memurdur.

REİS — Efendim! Birinci madde esasen Heyeti Celilenizce kabul edilmiştir. Şimdi ikinci madde mevzuubahistir. İkinci madde hakkında söz istiyen var mı? (Yok sesleri) İkinci maddeyi aynen reyî âlilerine vaz'ediyorum. İkinci maddeyi kabul edenler lûtfen el kaldırsın! Aksini reye vaz'edeceğim efendim. İkinci maddeyi kabul etmiyenler el kaldırsın! İkinci madde kabul edilmiştir.

Yalnız, evvelki ikinci maddenin tâyini esami ile reye vaz'ına dair bâzı rüfeka tarafından takrir verilmişti. Bilmem bu madde hakkında da takrirlerinde ısrar ediyorlar mı? (Takrir eski şekil hakkında idi, hacet yok sesleri) Pek iyi efendim! Takriri geri alıyorlar.

Madde 3. — Birinci maddede sıfat ve hürriyetleri tasrih olunan eşhas tarafından 15 Mayıs 1335 tarihinden bilitibar Sulhün Büyük Millet Meclisi tarafından tarihi tasdiki olan 23 Ağustos 1339 tarihine kadar müdafaai memleketin gösterdiği lüzum üzerine vukubulan mehuzat İstiklâli Millî iane ve rüsumu addolunur. Ancak tekâlifi milliye mahiyetinde ve vesika mukabilinde alınmış olan emval ve eşyanın bedelleri kemakân Hazinece tesviye olunur.

REİS — Üçüncü madde hakkında söz istiyen var mı?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim! «İstiklâli Millî iane» denilmiş. «İstiklâli Millî ianesi» denirse daha iyi olur.

SADIK B. (Karahisarı Sahib) — Rüsum, Devletçe alınan ve muayyen olan bir şeydir.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Tarh olunmuş birçok rüsum var.

VEHÎ B. (Karesi) — Kongre kararlarıyla alınmış birçok rüsum vardır. Bunların tasrihi lâzımdır.

REİS — Efendim, Süleyman Sırrı Bey biraderimiz (iane) kelimesinden sonra bir (si) edatının ilâvesini teklif ediyorlar. Bunu kabul

edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

ÂBİDİN B. (Saruhan) — (Madde kabul sesleri) Madde hakkında söylemiyeceğim efendim! Bir istisna arz edeceğim. Müsaade buyurun Adliye Vekili Beyefendi Adliye Encümeninde bu mesail mevzuubahs olurken İstanbul depolarından bâzı esliha ve mühimmat alındığını ve bunların İngiliz ve Yunanlılara fûruht edilmiş olduğunu ve bunların hakkında takibatı adliyede bulunulduğunu bildirmiştir. Müsaade ederseniz bu maddeye bir fıkra ilâve edelim. (Ve bu gibi hususat erbabı hakkında Hazinece yapılmakta olan takibat kemakân devam edecektir) diyelim.

4. — *Kastamonu Mebusu Ahmed Mahir Efendinin Ankara'da bulunan Romanya Müslümanları Heyetine beyanı ihtiram olunmasına dair takriri.*

REİS — Efendim Âbidin Bey biraderimizin takririne intizaren Heyeti Celilenize bir takrir okumak istiyorum.

Riyaseti Celileye

Hükümeti Milliyemizi tebci vesilesiyle Romanya'dan bir Heyeti Muhtereme Merkezi Hükümetimize gelerek el'an samim mahfilinde bunların Meclise takdimi ile haklarında icrayı ihtiramât lüzumunu arz eylerim.

Kastamonu
Mahir

REİS — Hakikâten Romanya'dan Heyeti Hükümetimizi tebrik için gelen Heyeti Muhtereme mahfilde bulunmaktadır. Müsaade buyurursanız kendilerine ihtiramâtı mahsusa icra edelim. (Alkışlar)

Efendim, Âbidin Beyin takririni okuyacağız :

Riyaseti Celileye

«Eslîha ve mühimmat ve saireyi hukuk resmîyelerine istinaden alıp da Hükümete teslim ve müdafaai memlekettten gayrı yerlere sarf ve istihlâk edenler bunlardan müstesnadır» fıkrasının ilâvesini teklif eylerim.

Saruhan
Âbidin

VEHBİ B. (Karesi) — Takibat zaruridir. (Hacet yok sesleri)

Münir B. (Çorum) — Efendim böyle bir kaydı istisnai vaz'ına ihtiyaç yoktur. Bu adamların irtikâbettığı cürümler doğrudan doğruya emvali emiriyeyi sirkat mahiyetindedir ve bu gibi bir kayda lüzum yoktur.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Bunların cezaları kanunen muayyendir. Bu gibi tasrihata lüzum yoktur.

ÂBİDİN B. (Saruhan) — Müsaade buyurursanız bu hususda İstanbul mahkemelerinde cereyan eden bir muhakemeyi arz edeceğim. Anadolu'nun mutemet vesikası haiz olup da ora mühimmat depolarından esliha alan birisi bu eslihayı motorla kaçıracağı diye İngilizlere vermiştir. Orada münakalât icra eden bir zâbitimiz hakkında ikamei dâva edilmiştir. Bu zatın sanatı, kabul edilmiş olan birinei maddedeki sanat ve hüviyetleri tasrih olunan eşhas deyince bu maddenin içerisine dâhil olmuştur. Şimdi mutemet kelimesiyle bunun içerisine dâhildir. Eğer böyle bir kayıt ilâve edilmeyecek olursa birkaç yüzbin lira sirkat eden bir adam bundan istifade edecektir.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar Şarki) — Bir noktanın tenviri için bir sual soracağım. Şimdi zataâliniz Hükümetin müddei mevkiinde bulunduğu dâvalar için söylüyorsunuz.

ÂBİDİN B. (Devamla) — Tabii değil mi efendim?

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisar Şarki) — Pe ki bu kabil mesailde eşhas müddei vaziyetinde bulunduğu halde aldığı parayı müdafaai memleket uğruna sarf etmemiş, sırf kendisine sarf etmiş kimseler hakkında Hükümetin hakkı dâvası yok mudur?

ÂBİDİN B. (Devamla) — Esasen o burada meskûtanın geçmişidir. Eşhasın dâvaya hakkı varsa Hazinenin de vardır. İstisnaya mahal yoktur.

ÂBİDİN B. (Saruhan) — Pek çok lüzum vardır.

REİS — Âbidin Bey takrirlerini izah ettiler. Âbidin Beyin takrirlerini reyî âlîlerine arz ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye vaz'edeceğim. Âbidin Beyin takririni kabul etmeyenler el kaldırsın, takrir reddolunmuştur. efendim.

Maddeyi (si) edatının ilâvesiyle reyî âlilerine vaz'ediyorum : Maddeyi bu suretle kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye vaz'ediyorum. Maddeyi reddedemler el kaldırsın... Madde kabul edilmiştir.

Madde 4. — Üçüncü maddenin son fıkrasındaki vesikaların işbu kanunun tarihî neşrinden itibaren bir sene zarfında Ankara'da Müdafaa-i Milliye Vekâletine ve vilâyatta makamâtı askeriyeye bilmüracaa kaydettirilmesi meşrut olup bu müddetin mürurundan sonra hakkı talep ve müracaat sâkıttir.

AHMED HAMDİ B. (Bozok) — Efendim! Bendeniz dördüncü madde ile köylülerin birtakım müşkülât içerisinde kalacaklarını hissediyorum. Malûmuâliniz bâzı kazalarda ahzı asker şubesi yoktur, diğer bir kazaya tâbidir. Bu maddede «ve vilâyatta makamâtı askeriyeye bilmüracaa kaydettirilmesi» deniliyor. Biçare köylü kendi nahiyesinde müracaat etmeyecek. Kazasında da ahzı asker şubesi yoktur. Oraya müracaat edemeyecek. Merkezi vilâyete gidecek. Orada günlerce sürünecek, elindeki kağıdını kaybedecek. Bu doğru değildir. Köylünün gadrini muciptir. Bendeniz buradaki «vilâyatta makamâtı askeriyeye» fıkrasından sonra «makamâtı askeriyeye olmıyan yerlerde mülkiyenin en büyük memuruna müracaat etmesi» cümlesinin ilâvesini teklif ediyorum. (Çok muvafık sesleri.) Bir de burada kaydettirilmesi fıkrası vardır. Bir köyü elindeki vesikayı getirip ahdolduğu daireye verirse, o dairede kaydedin diye bir kâtime verirse o da kaydetmez; kaybederse köylünün müracaatı olmadı diye, bir sene sonra müddeti geçti diye parası verilmeyecek. Onun için bendeniz (kayıt) yerine «makamâtı askeriyeye olmıyan yerlerde mülkiyenin en büyük memuruna resmen müracaat etmesi» fıkrasının ilâvesini teklif ediyorum ve bu bapta bir de takrir takdim ediyorum.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Şube yoksa bölük kumandanlığı vardır.

RECEP B. (Kütahya) — Efendim! Millî Cidal esnasında müdafaa-i vatan maksadiyle alınmış olan paraların ve sairelerin İstiklâli Millî İane ve Rüsümü addedilmesi hakkında bundan evvel bir madde kabul ettik ve onun nihayetinde de ayrı bir fıkra ile tesviye edilecek kısmı sarahaten ifade ettik. Yani tekâlifi milliye mahiyetinde olan kısmı alelûmum mevhuzaatın bedelle-

ri Hazinece alelûsul tediye edilecek. Şimdi mevzuubahsolan dördüncü maddede bu tarzı tediye ayrı, yeni hususi bir şekle ve muayyen bir müddete raptediyoruz. Bendenizce böyle bir şekil ve muayyen müddete raptına hiç lüzum yoktur. Bundan onbeş gün mukaddem bir kanun kabul ettik. Bu kanun tekâlifi milliye namı altında neler alınması ise - eğer Hükümet nezdinde erbabının matlubu varsa - takas muamelesi yapacaktır. Eğer matlubu yoksa hiç takas muamelesi yapılmıyacak, nakden verilecektir.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Yanlış...

RECEP B. (Devamla) — Müsaade buyurun efendim! Burada söylersiniz. Şu halde bundan evvel kabul edilen maddenin evvelinde «İstiklâli Millî İanesi Rüsümü addedilmeyip de tekâlifi milliye addedilen eşyanın bedelleri kemakân Hazinece tesviye olunur.» dedikten sonra arz ettiğim gibi onbeş gün evvel kabul edilen bir kanunla bu tekâlifi milliye ait matlubatın nakden tesviyesi zarureti de katî ahkâma raptedildikten sonra burada dördüncü madde halinde yeniden bir madde kabul ederek birtakım şurutu mahsusa tezkâr etmek, bu kanunun ruhundan ve şümülünden hariç şeyleri burada ifade etmek demektir ve erbabı matlubun da alacakları parayı ihtimal ki ashabı köylü olduğu için ve ihtimal ki, şerai hitayatiyenin teferrüatına ademivukufundan dolayı kendi hakkını da iptal edecek mahiyette olduğundan bu maddenin külliyyen buradan tayyını teklif ediyorum.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Hayır efendim bu maddenin çok lüzumu vardır.

RECEP B. (Devamla) — Çıkar söylersiniz, sözümü kaç defa kestiniz.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Şimdi efendim Recep Beyefendinin bundan evvel kabul edilen kanunla tekâlifi milliye suretiyle alınan eşya ve emval bedellerinin tediye edildiği meselesi bu kabîl mazbatalara asla ait değildir. Onlar kuruluşlu mazbatalara raptedilmiş olan tekâlifi milliye mazbatalarıdır. Yani tediye edilecek olan aksam bunlardır. Halbuki burada şimdi tekâlifi milliye mahiyetinde bulunan mazbataların da Hazinece tesviyesi mukarrerdir. Binaenaleyh şurada noksan olan cihet, ciheti askeriyeye bilmüracaa vesikanın kaydettirilmesi ve mukabilinde mazbata alınması meselesidir. Mazbata alındıktan sonra haddizatında Recep Beyefendinin buyurdukları gibi o ka-

nunla tesviye edilir. Boreuna mahsubedilir. Hâsılı aşhabı matlup alacağını istifa edebilir. Halbuki Kuradaki vesikalar o kabil vesaikten değildir. Onları Kuvayi Milliye mensubinininden her hangi bir kumandan almış, eline bir vesika vermiş şimdi bu vesika kuruluşa mazbataya tahvil edilemiyor. Bu madde ile bunlar burada Müdafaa-i Milliye Vekâletince ve vilâyatta makamâtı askeriyeye kuruluşa mazbataya tahvil edilecek esası ihtiva etmektedir. Binaenaleyh maddeye lüzum vardır; kabulünü istirham ediyorum. Şu kadar ki, oraya kaydettirilmesi ve mukabilinde kuruluşa mazbata alınması kaydının ilâvesini teklif ediyorum.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Efendim! Bendeniz bu maddenin lüzumuna kailim. Üçüncü madde okunacak olursa görülür ki, tekâlifî millîye mahiyetinde ve vesika mukabilinde alınmış olan envâl, eşya bedelleri Hazinece tesviye olunacaktır. Malûmuâlileri bu vesaik ya kuruluştur veya yahut kuruluştur. Devlet Her hangi bir vesika mukabilî tediye için hattâ mazbata dahi olsa usulen fiyatının muayyen olması veyahut fiyatının takdir edilmiş olması ve ona göre miktarının muayyen olması lâzımdır. Bu bizim Usulü Muhasebat Kanununun emrettiği bir esastır. Bunun haricine çıkamayız. Madem ki, bunun haricine çıkmak yoktur ve bunların ekserisi dört koyun, veya yedi aba veyahut sekiz metre amerikandan ibaret vesikalardır. Bunların kıymetini takdir etmek veyahut kuruşunu tahakkuk ettirebilmek için sureti katiyede bu vesaikin makamâtı aidesince kayıt ve o esas dâhilinde fiyatlarla anlaşarak takibettirilmesi lâzımgelir. Onun için bu dördüncü madde sırf bu maksadı temin etmek üzere yapılmıştır ve gayet doğrudur. Eğer bu maddeyi ipka etmezsek bunun şekli taayyün edemez ve gayet müşkül olur ve ashabı matlubun gayesi temin edilmez. Onun için bendeniz bu maddenin ipkası taraftarıyım ve burada bir arkadaşın dediği gibi mazabatın kaydedilmesi muamelesinin makamâtı mülkiyeye de yapılması doğru doğıldır efendiler. Bu borç doğrudan doğruya ciheti askeriyenindir. Ve ciheti askeriyeye nam ve hesabına tevzi' edilecektir. Çünkü millî ordunun ihtiyacatı için sarf edilmiştir ve her halde makamâtı askeriyeye müracaat etmeleri ve orada tahakkuk muamelesinin ierası lâzımdır. Bunun vilâyata şâmil olması gibi bir nokta görüyorum. Bunlar en küçük makamâtı askeriyeye dahi

müracaat ederler ve bu vasıta ile muamelelerini temin ederler. Bu bir zarurettir.

MÜDAFAAI MİLLİYE VEKİLİ KAZIM PŞ. (Karesi) — Efendim bu maddenin son fıkrasındaki (vesaika müstenit) kelimesi biraz muhtacı izahtır. Vesika bir imzalı senet de olabilir. Eğer böyle bir imzalı senetler de muteber olup kuruluşa mazbata tahvil edilirse bu işin içinden çıkılmaz. Herkes o zaman Kuvayı Milliye Kumandanı diye bir imzalı bir senet bulur, getirir ve sonra bunun içinden çıkmak imkânı bulunmaz. Bunun için eğer o zamanlarda bâzı kimselerden millî müfrezeler için erzak ve saire alınmış ve o millî müfrezelere yedirmiş olduğuna dair musaddak evrak meydana çıkarsa ve bu musaddak evrak üzerine Müdafaa-i Milliye Vekâleti bunları Usulü Muhasebat Kanununa tevfiikan kuruluştırarsa o sene bakiye tahsisatından itası için ita emri yazarız. Yoksa böyle vesika kelimesiyle kahrırsa, vesikayı herkes istediği gibi tefsir ederse, bir de bakacaksınız ki, Hasan Efendi, Mehmed Efendi gitmiş üç imzalı bir kâğıt bulmuş ve bundan onbin koyun almıştır. Kuvayı Milliye müfrezesi kumandanı Hasan, Hüseyin, Ali diye üç tane imzalı bir vesika muvacehemize geldiği takdirde bunu nasıl kuruluştıracağız? Onun için buna (İhticaca salih vesaik) resmîye ile muayyen ve müsbit vesaik) demeli, yani böyle izah etmelidir ki, Hükümetin başına böyle azîm bir borç terettübetmesin. Sonra bunların ciheti tediyesi : Tabî bu müfrezeler o zamanlarda Müdafaa-i Milliye ve Erkânı Harbiyenin malûmatı tahtında hareket etmiş olduklarından bu müfreze o zaman hakikaten var mı idi, yok mu idi? Ve bu müfrezenin o zaman oradan erzak almaya ihtiyacı var mı idi, yok mu idi? Bunu tâyin edecek makam, Müdafaa-i Milliye dir ve bunun bidayette nasıl tesbit edileceğini Müdafaa-i Milliye bilir. Fakat olabilir ki Müdafaa-i Milliye Vekâleti bunu tesbit edemez. O vakit bâzıları mağdur ve bâzıları da haksız yere hak sahibi olurlar. Onun için buna dair mufassal bir talimat yapılır ve o talimatta mahallî hükümeti ve hattâ belediyesi falan iştirak ettirilse ve tahsisata müstenit vesaik böyle silsiletten Müdafaa-i Milliye gelirse belki bir dereceye kadar hakkı kaybolmuş olanların hakkı verilir ve haksızlar da

bundan bir şeye istihkak kesbetmiş olmazlar. Onun için bu fikranın arz ettiğim tarzda izah edilmesini istirham ederim.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendim evvelâ ehemmiyetine binaen yani dermiyan edilen mütalâanın fevkalâde mühim olmasına binaen Müdafai Milliye Vekili Paşa Hazretlerinin mütalâasını izah edeyim. Müdafai Milliye Vekili Paşa Hazretlerinin mütalâası gerek Müsterek Encümenince ve gerekse Adliye Encümenince nazarı itibara alınmıştır. Heyeti Celilenince şimdi kabul edilen üçüncü madde bu maksatla kaleme alınmış ve bu da tamamıyla orada ifadet edilmiştir. Bir kere (Tekâlifi Milliye mahiyetinde vesika) denilmekle doğrudan doğruya tekâlifi milliye dâhilinde olabilecek husus da hasrettirilebilir. Bilûmum hususat bunun meyanına ithal edilir. Fakat diğer taraftan (kemakân) demekle gerek Müdafai Milliye Vekili Paşa Hazretlerinin ve gerek Maliye Vekili Beyefendi Hazretlerinin encümünde izah buyurmuş oldukları mütalâa dairesinde hareket ediyoruz. Şimdi ne suretle muamele edilirse, ihtiyacı askeriyeye da sarf edildiği şartiyle muameleye tâbi tutuluyor. Vesika nazarı itibara alınıp kuruluşlu mazbataya tahvil edilirse, bedeli tâyin edilerek kuruluşlandırılır ise o suretle cereyan eder. Onun için Müdafai Milliye Vekili Paşa Hazretlerinin tereddütmelerine hiç mahal yoktur. Gerek Müdafai Milliye ve gerek Maliye vekâletlerince şimdiye kadar ne suretle muamele edilirse bundan sonra da o suretle muamele edilir. Zaten Meclisi Âlinince kabul edilmiş olan esas ve ruh encümenin mazbatasında muhafaza edilmektedir. Zaten bu beyanat encümen namıdır. Zapta geçmiştir. O suretle muamele olunacaktır. Binaenaleyh gerek kendilerinin ve gerek Maliye Vekili Beyefendi Hazretlerinin tereddütmelerine zerre kadar mahal yoktur. Sabit olup olmadığını takdir etmek hususunda Müdafai Milliye Vekâletine hakkı takdir veriyoruz. Ve Müdafai Milliye Vekâleti şimdiye kadar nasıl yapıyorsa bundan sonra da öylece yapacaktır. Bunun için hiç tereddüde mahal yoktur. Zaten bu mesele kanununun ahkâmıyla halledilmiştir.

ALİ RIZA B. (İstanbul) — Zaten bir talimatname de yapılacaktır.

FERİDUN FİKRİ B. (Devamla) — Onu da kendileri yapacaklardır. Şimdi diğer bir nokta

vardır ki Hamdi Beyefendinin teklifidir. Encümenimiz bunu uzunuzadıya tetkik etmiştir. Bu işin tahkini Maliye Vekâletine mi bırakalım. Yoksa Müdafai Milliye Vekâletine mi bırakalım? Bu keyfiyet iki vekilden de sorulmuştur. Şimdiye kadar bu muamele Müdafai Milliye Vekâletince yapılmıştır. O suretle yapılması lâzımdır. Ancak halka bir sühulet olmak üzere Ankara'dan Müdafai Milliye Vekâletine ve taşrada, Müdafai Milliye Vekilinin iştirak etmiş oldukları veçhile, makamâtı askeriyeye müracaat esası kabul edilmiştir. Ancak bunu daha enfa, görmüş ve bu suretle de hareket etmiştir. (Makamâtı askeriyeye olmayan yerde ne yapılacaktır sesleri) Mamamfih Hamdi Beyefendinin tekliflerini encümen kabul eder. Makamâtı askeriyenin olmadığı yerlerde Hamdi Beyin teklifi dairesinde muamele edebiliriz. Bunda bir şey yoktur. Sonra üçüncü noktaya gelelim. Üçüncü nokta müddet meselesidir. Efendiler. Halkın hukuku şehsiyesini muhafaza ve sıyanet etmek için bu kayıt elzemdir. Fakat muamelâtı Hükümete de ve muamelâtı maliyei memlekete de intizam vermek için alelittlak müracaatı müruruzaman haddine kadar temdidetmeli, ne olacaksa bir müddeti muayyene dâhilinde olmalıdır. Encümen bu hususatı nazarı dikkate almıştır. Arkadaşlar tarafından muhavvel olan bu teklif, bir madde kanuniye haline konulmuştur. Nitekim benden evvel meseleyi izah ve keyfiyeti müdafaa etmiş olan Bolu Mebusu Şükürü ve İstanbul Mebusu Ali Rıza Beylerin mütalâaları tamamen vârittir. Encümen böyle mütaaddit müddetler karşısında kalmıştır. Fakat bir sene zarfında müracaat edilip bunun tesbit edilmesini mümkün görmüştür ve binaenaleyh bu müddeti bir sene olarak kabul etmiştir. Onun için maddenin olduğu şekilde kabulünü rica ederim. Bendeniz encümen namına teklif ediyorum.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Reis Bey! Müsaade eder misiniz? Mesele yoktur. Üçüncü maddede bu esasatın cümlesi kabul edilmiştir.

RECEB B. (Kütahya) — Hayır efendim! Kabul edilmiş olmasına rağmen mesele vardır. Arz edeyim, Efendim! Rüfekayi kiramdan maddenin lehinde mütalâa beyan eden arkadaşlarının ifadelerine ve encümen namına burada vâkı olan ifadata rağmen maddenin katiiyen burada

lüzumu olmadığında ısrar ediyorum. Efendim! addenin mevzuu şu veya bu nam altında milletten alınmış olan ve Müdafaa-i Milliye maksadıyla sarf ve istihlâk edilmiş olan mevaddın bedellerinin tesviyesi meselesidir. Bu mevad zannı âcizane göre iki kısma tefrik edilebilir. Birisi muharebe zamanında askerın ve Kuvayı Milliyenin ihtiyacı mukabilinde alınmış olan mevad ki, bunların bedelleri verilmiş olduğu için bunlar hakkında mesele mevzuubahis değildir. İkinci kısmı parası verilmiyerek aynı maksatla alınıp vatan uğrunda istihlâk edilen mevaddır. Bunların parasının verilmesi hususunda hepimiz müttehit ve müttefikiz. Bendenizce bu cihet iki kısma ayrılır. Parası verilmenden alınan mevaddın birinci sınıfı doğrudan doğruya Meclisin verdiği salâhiyetle Başkumandanlık emriyle bu kanunda ismi zikredilen tekâlifî milliye namı altında milletten, bütün tüccarlarından yüzde muayyen nisbette alınan mevaddır ve bunlar tekâlifî harbiye suretinde alınmıştır ki bedellerinin tesviyesi lâzımgelenlerdir ki, bunlar arz ettiğim gibi evamiri mahsus ile alınmıştır ve tekâlifî milliye ismiyle bütün vatanda tanınmıştır ve bendenizce bu kanun içerisinde zikredilen tekâlifî milliye tabirinin medlûlü, bu tekâlifî milliyedir. Bundan başka ikinci kısım vardır ki, bunlar bedelâtı tesviye edilmemiş meta'dır. Bunlar da tekâlifî milliye namı altında değil, fakat Kuvayı Milliye veyahut ordu müfrezelerinin şu veya bu ihtiyacı için ahalden, ashabı servetten, köylüden ve saireden aldığı mallardır. Bunların ismi tekâlifî milliye değildir. Tekâlifî milliye muayyen şerait altında ve muayyen miktarda alınanlardır. (Komisyonlar marifetiyle sesleri) Şu halde tekâlifî milliye namının teşmilî kabil olmayan istiklâli millî için alınan rûsumun bedellerini ahaliye tesviye etmiyeceğiz. Şimdi kalıyor ikinci kısım, yani tekâlifî milliye namıyla alınanlar; bunların bedeli Hazinece tesviye edilecektir. Fakat bu ikinci kısmın tarzı tesviyesinin bütün teferruatına şâmil olmak üzere bu Meclis onbeş gün evvel bir kanunu mahsus yapmış ve bu kanunu mahsus mucibince tekâlifî milliye namı altında alınmış olan bütün mevaddın bedellerini Hazine tadadedilen şerait dâhilinde tesviye edecektir. Binaenaleyh, bunun içerisinde, bu kanunun üçüncü maddesinin son fıkrasında zikredilen ancak tekâlifî milliye mahiyetinde vesika muka-

bilinde tâbiri, arkadaşlarımı şaşırıyor ve tekâlifî milliye namı altında olanlar verilecektir. Tabii bu tekâlifî milliye suretiyle alınanların mukabilinde birtakım vesikalar verilmiştir. Fakat belki o vesikanın ismi mazbatadır, belki o vesikanın ismi, Rıza Beyin buyurduğu gibi, kuruluşlu bir senedi mahsustur ve sair bu gibi namlar altında tanınmış vesika ve kâğıtlar ve mazbatalardır. Bendeniz böyle anladım. Vesika tâbirini şöyle anladım: Muhtelif nam ve unvan altında Hükümetçe alınmış olan eşyaya mukabil makamata resmiyeye şeraiti lâzimeyi haiz olarak erbabı emval yedine verilmiş olan vesikalardır. Bu maddedeki emval tekâlifî milliye namı altında vesika mukabilinde alınanlardır ki, bunların bedeli kemakân verilecektir. Kemakân verilmenin tarzı da bundan evvel kabul ve bir kanunla tesbit edilmiş olduğuna göre burada ayrıca ahkâm koymak zaittir. Binaenaleyh bu dördüncü madde bilüzdür, meseleyi içlâk eder, tayyını teklif ediyorum.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim! Bu maddenin bâzı rüfeka tarafından tayyını teklif ediliyor. Bendenizce tayyını muvafık değildir. Esasen bu kanunu vaz'etmekten maksat, memleketin istihlâsı için hizmet eden Kuvayı Milliye mensubününün cürum ve cezalarının affı ile beraber yine memleketin istihlâsına ve nef'ine masruf olmak üzere alınan bâzı eşya ve sairenin zimmeti şahsî addedilmiyerek Hazinece tesviyesini temindir. Meselâ: Bâzı alınmış eşya vardır; mukabilinde Kuvayı Milliye kumandanları tarafından muntazam ve mükemmel mazbata veya vesikalar verilmiştir. O vesikalar dahi Müdafaa-i Milliyece diğer bir mazbata ile tebdil edilmiş, bedelleri alınmıştır. Meselâ: Yozgad'da eytam ve eramil ve şühedanın sermayesiyle teşekkül etmiş bir şirket vardır. Kuvayı Tedbiye geldiği vakit kumandanlarından Necati Bey isminde bir zat gelmiş şirketi idare eden zata ver şuradan beşbin kuruluşluk eşya demiş ve eşyayı aldıktan sonra «Askerin iksa ve ilbasına sarf edilmek üzere şirketten şu kadar kuruluşluk eşya aldım» demiş. Altına Kuvayı Milliye Kumandanı Necati demiş. Bu ne mazbataya tahvil edilmiş ve ne de Hükümetçe tanınmış. Bu kâğıt o şirketin şubesini idare eden zatın elinde elyevm mevcuttur. Bu mazbatayı tebdil ettirmek için Hükümete gidiyor, Hükümet tanımıyor. Gerçi o alınan eşya hakikaten alınmıştır. Fakat

o eşyayı alan şahsın mevkii onun tebdiline müsaidolmadığı için buna da imkân bulunamıyor. Şimdi o eytam ve eramil ve şühedanın bu parası heder olmuş bulunuyor. Eğer bu maddeyi kabul etmezseniz, şirketi idare eden zat elindeki pusla ile, Kuvayı Milliyede bulunduğu müddetçe memleketine büyük hizmetler etmiş bulunan, Necati Bey aleyhine mahkemeye müracaat eder, şahsan iddia eder, hakkını alır. Zaten böyle ufak tefek hukuku şahsiye namı tahtındaki cezayı affetmekle beraber onların böyle bir suale mâruz kalmasını bile istemiyen Meclisi Âli bunu kabul etmek zaruretindedir. Paşa Hazretlerinin buyurdukları gibi bu madde kabul edilir. Maddede deniliyor ki, makamâtı askeriyeye müracaat edilsin. Fakat Paşa Hazretleri emreder, bir talimatname ile bunun tavzib ederler. Bunlar makamâtı askeriyeye müracaat ederler. Velevki bir pusla dahi olsa onun kaydı icra edilir. Belediyeden, meclisi idareden ve sair erbabı ticaretten bir komisyon teşekkül eder. Hakikaten o eşyanın alındığı tahakkuk eder ve kanaat hâsil olursa o vakitte resmiyet halini iktisabeder ve hakkını alır. Binaenaleyh maddenin kalması zaruridir.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Çok doğru.

VÂSİF B. (Saruhan) — Efendim bendenize bu maddenin kabulü Müdafaai Milliye meselesi değildir, para meselesi değildir. Yalnız bir noktai nazardan nazarı dikkatinizi celbetmek istiyorum. Takdir buyurursunuz ki, Kuvayı Milliye'nin ilk teşekkülünde muhtelif cephe- de, muhtelif kuvvetler vardı. Bâzi yerlerde birçok mallar ve birçok mehuzat hiçbir vesâik verilmeden alınmıştır. Ne tekâlifi milliye mazbatası ve ne de Kuvayı Milliye Kumandanının imzalı bir vesikası. Bâzi yerlerde o mehuzatı alan zat munsif davranmış ve yahut veren adam kurnaz davranmış, kendisinden bir vesika talebetmiş ve böyle kurşun kalemle yazılmış vesika verilmiştir. Meclisi Âliniz bu kanunu kabul ederken doğrudan doğruya şiarı olarak Kuvayı Milliye'de çalışanları zarardide etmemek esasını kabul etmiştir. Şimdi arkadaşlar, muadelete muvafık mıdır? Elinde her hangi bir noktai nazardan vesikası olan bir adama kurşun kalemle yazılmış bir vesika sahibi olan bir adama para verilsin! Sonra ya munsif olmyan bir kumandanın hışmına uğrıyan veyahut kendisi

talebettiği için para veren zat tazmin etsin! Bendenize zaten tekâlifi milliye vesikai resmiyesi şeklinde olan mehuzatın bedelini Müdafaai Milliye verecektir. Bunun da birçok misalleri vardır; hiç şüphesiz birçokları matluplarını almıştır. Binaenaleyh elinde resmî bir mazbatası bulunan adam hiç şüphesiz Müdafaai Milliye Vekâletinin usul ve teamülü dairesinde parasını alacaktır, fakat, her nasılsa eline geçirdiği kurşun kalemle muharrer bir vesika için para vermek suretiyle yüzlerce kişiyi bu haktan mahrum etmek öyle zannediyorum ki, Meclisi Âlinizin kendisine şiar ittihaz ettiği kaidei adalet ve müsavata muvafık değildir. Bir kısmını memnun edeceksiniz. Çünkü burada kabul ettiğiniz madde mucibince bu gibi mehuzatı millî rüsum ve iane olarak kabul ettiniz. Bunu millî rüsum olarak kabul ettiğiniz için bunun bedelini alamazlar. Halbuki diğer taraftan elinde parası olan adama istisnai muamele yapıyorsunuz; onun parasını veriyorsunuz. Bendeniz öyle zannediyorum ki, Türkiye Büyük Millet Meclisinden çıkacak olan kanunlara istisna kayıtları girmediği gibi ademimüsavâtı tazammun edecek kaideler de giremez, haksızlık yapmış oluruz. Diğer bir arkadaşımız; mahkemeye gitsin ve bu suretle hakkını alabilsin buyurdu. Bendeniz öyle zannediyorum ki, Türkiye'de, kurşun kalemle alelâcele yazılmış bir kâğıdı, müspet bir vesika telâkki edecek ve bunun üzerinde muhake- me cereyan ettirerek buna ihticaca salih bir vesika hükmünü verecek bir mahkeme yoktur. Fakat ne oluyor? Siz bu maddeyi kabul etmekle idareten, hattâ mahkemeden hüküm istihsal etmese bile idareten o adama para almak hakkını veriyorsunuz. Makamâtı askeriyeye bir vesika ile müracaat edecek, makamâtı askeriyeye tesbit edecek. Mahkeme kararı olmasa bile Müdafaai Milliye Vekâleti bu kanuna nazaran bu parayı vermeye mecburdur. Eğer mahkeme kararıyla denilse doğrudur. Bu fikre ben de iştirak ederim. Fakat bu kanun mucibince doğrudan doğruya vekâlet vermeye mecburdur diyorsunuz. Çok rica ederim arkadaşlar! Kanun vaz'ederken âdil ve müsavâtı daima nazarı im'ana alalım. Ve kanunumuz bu suretle çıksın, madde zaittir, tayyını teklif ediyorum.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Bendeniz aynı teklife iştirak ediyorum.

REİS — Efendim madde hakkında başka söz alan arkadaş yoktur. Maddenin müzakeresinin kifayetini reyî âlilerine vaz'edeceğim. Müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın. Bir de aksini reye vaz'edeceğim efendim. Kâfi görmiyenler ellerini kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür efendim. Bu baptaki takrirleri okuyacağız:

Riyaseti Celileye

Dördüncü maddenin tayyını teklif ederim.
Saruhan
Vâsıf

Riyaseti Celileye

Dördüncü maddenin tayyını teklif ederim.
Kütahya
Receb

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Üçüncü maddenin niha-yetine berveçhi zir fıkranın ilâvesini teklif ey-lerim.

Kabul edilecek vesikaların şekil ve mahiyeti ve bunun üzerine yapılacak tediyatın ierası bir talimatname ile tâyin olunur.

İstanbul
Ali Rıza

Riyaseti Celileye

Dördüncü maddenin berveçhi âti tadilini teklif eylerim:

Madde 4. — Üçüncü maddenin son fıkrasındaki vesikaların işbu kanunun tarihi neşrinden itibaren bir sene zarfında Ankara'da Müdafaai Milliye Vekâletine ve vilâyata makamatı askeriyeye bilmüracaa kaydettirilmesini mütaakıp kuruluşu mazbataya rapdedilmek mecburi olup bu müddetin mürurundan sonra hakkı talep ve müracaat sâkıd olur.

Bu kabûl vesaikın sıhhat ve mevsukiyeti tâ-yin ve mavuzialehine sarf olunduğu tahkik

olunmak üzere Müdafaai Milliyece bir talimat-name ile tavzih olunur.

Bolu
Şükrü

Riyaseti Celileye

Maddenin birinci satırında (son fıkrasındaki) tâbirinden sonra (vesikalara müstenid me-huzat için işbu kanunda... ilâh) suretinde tadi-lini teklif ederim.

Karahisarî Şarki
Ali Süruri

Riyaseti Celileye

(Makamatı askeriyeye) fıkrasından sonrasının (tahriren talep ve müracaatte bulunması meşrut... ilâh) suretinde tadilini teklif ediyorum. Çünkü kaydedip etmemek müracaat olunan makamın ef'alidir. Böyle gayrın ef'alini ashâbı matlubun kabul hakkı için şart ittihaz et-mekte nasafet ve isâbet yoktur.

Karahisarî Şarki
Ali Süruri

Riyaseti Celileye

Dördüncü maddenin (makamatı askeriyeye) fıkrasından sonra makamatı askeriyeye (olmayan kazalarda mülkiyenin en büyük memuruna müracaat etmesi) fıkrasının ilâvesini teklif eylerim.

Bozok

Ahmed Hamdi

REİS — Efendim evvelemerde maddenin tayyına dair olan takrirleri reye vaz'edeceğim. Maddenin tayyını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Efendim aksini reye vaz'edeceğim. Dördüncü maddenin tayyı teklifini reddedenler ellerini kaldırsın. Dördüncü maddenin tayyı kabul edilmiştir efendim.

Efendim! Beşinci maddenin bilâhara müza-keresine devam olunmak üzere berayı teneffüs on dakika Celseyi tatil ediyorum.

Saat : 3,45

İKİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 4,16

REİS — Fethi Beyefendi

KÂTIPLER : Mahmud Bey (Siird), Ragıb Bey (Zonguldak)

REİS — Celseyi açıyorum.

Mütarekenin bidayetinde, Vatanın emri müdafaası maksadiyle ika' edilen cerain hakkındaki Kanunun dördüncü maddesini müzakere edeceğimiz Malûmuâliniz bu madde beşinci iken dördüncü maddenin tayyı üzerine dördüncü olmuştur.

Madde 4. — Maznun veya mahkûm oldukları halde kendiliklerinden veya bittahliye Kuvayı Milliye ile itihak ederek hizmetlerinden istîğna hâsıl olunca kadar ifayı hüsnühizmet ettikleri kuvayı mezkûre kumandanlıklarınca tasdik edilen eşhasın kablilitihak sebebi maznuniyetleri olan ef'alden dolayı takibat icra ve haklarındaki hüküm de infaz olunmaz ve bunlardan el'an mevkuf ve mahpus bulunanlar tahliye kılınır.

ZEKÎ B. (Gümüşane) — Muhterem arkadaşlarım! Kanunun, icabatı kanuniyeye tevfi kan, ikinci ve üçüncü maddelerini kabul ettik. Yalnız bu maddeyi yazıldığı veçhile kabul ettiğimiz takdirde bendeniz birçok mahzur tevli dedeceğinizi görüyorum. Burada deniliyor ki «İfayı hüsnühizmet ettikleri kuvayı mezkûre kumandanlıklarınca tasdik edilen eşhasın...» Bu eşhası, acaba kuvayı mezkûre kumandanlarının tasdikı mümkün müdür? Yani bu kimseler bugün mahdud mudur? Bunların adedi taayyün etmiş midir? Yoksa bunların ahvali açık ve lâallettayin sarîh bir şey midir? Eğer bunların adedi tahdid edilmiş ise buna diyeceğimiz yoktur. Tahdid edilmemiş ise böyle açık kapı bırakırsak her hangi Kuvayı Milliye kumandanlarından alacağı bir vesika ile onlar mevkufiyetten kurtulacaktır. Mevkuf olsa bile o vesikanın neticesi olarak kapıdan dışarı çıkması icabedecektir. Zannediyorum ki memleketin asayîşi noktâi nazarından bu katiyen muvafık olmayacaktır. Sonra bunların böyle mevkuf olan aksamını tahliye ettiğimiz takdirde emsiline suitesir yapacak

tır. Bendeniz bu maddenin Encümen tarafından tahdid edildikten sonra kabulünü veyahut bütün bütün tayyımı teklif ediyorum. (Hayır hayır sesleri) Bendenizce bu madde her halde tadile muhtaçtır. Bunu tadil etmeden iyi bir netice hâsıl edemeyeceğiz. Bendenizin kanaatim budur. Bunun için tadil teklifi veriyorum. Zaten Affı Umumi Kanunu vardır. Bundan bunlar istifade edecektir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim! Encümen, bu maddeyi tedvin ederken bendeniz de bulundum. Bu maddenin tedvinine yegâne saik, Maraş, Urfa havalisinde düşmanın tahtı işgalinde bulunan yerlerde düşmanı tard ve def'i için Kuvayı Milliye kumandanlarının, hapisaneye henüz girmemiş olanlardan istiane ettikleri ve bunların Kuvayı Milliye kumandanlarıyla beraber cansiperane tâbiriyle tavsif edilecek olan hizmetlerinin unutulmaması idi. Fakat bunu teklif eden arkadaşımız, sırf Cenup Cephesine munhasır olmak üzere teklif ediyordu. Arkadaşlarımız da umumuna teşmil etti. Arkadaşımızın mütalâaları çok vârittir. Meselâ Harekâtı Milliye bidayetinde birisi beş - on adam aldı. Hizmet ediyorum diye cepheye gitti ve fakat orada başka başka işler gördü. Sonra Hükümet, bunu haber aldı. Senin hizmetine lüzum yoktur, vazgeç, geri gel, dedi. Şimdi bu madde bu şekilde çıktığı takdirde, kendisine Kuvayı Milliye kumandanı namını, süsünü veren adama, birçok müracaat vâkı olacak, sen benim kumandanım idin. Ben de seninle cepheye kadar gitmiştim, şöyle bir af meselesi mevzuubahistir, şöyle bir kanun çıkmıştır denilecek. Rica ederim; bu pek çok suiistimale kapı açacaktır. Herhalde kanundan istifade edebilmek için, kumandana müracaat edecekler ve bu suretle de suiistimale kapı açacaklardır. Binaenaleyh bu maddenin sırf arz ettiğim gibi Cenup mntakasına hasrı doğru değildir.

AHMED HAMDİ B. (Bozok) — Öyle müsavatsızlık olur. Öyle olur mu?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Devamla) — Bundan başka elyevm başka bir kumandanlık da resmen mevcut değildir. Kumandanlık olamazsa bunları kim tasdik edecek? İhtimal ki kumandan olan zat, vefat etmiş olabilir. Ortada kumandan olmadığı için, müracaat edecek bir şahıs bulamayacaklardır. Tabii böyle kendisine Kuvayı Milliye sıfatını izafe etmiş olan eşhası mahallî Hükümet de bilir. Yani bu gibi kimseleri onlar da takdir eder. Yalnız madde'nin bu şekilde tedvini takdirinde. Kuvayı Milliye kumandanlarının tasdiki bendenizce kâfi değildir. Şu halde maddenin, «hizmet ettikleri» kelimelerinden sonra, «Hükümeti mahalliyece tahkik veya Kuvayı Milliye kumandanlarıncı tasdik edilecek» şeklinde tadili ve binaenaleyh oraya bu suretle bir fıkra ilâvesi zaruridir.

ALİ SAİB B. (Kozan) — Efendim! Bendeniz bu maddeyi arz ederken esbabı mucibesini de arz etmiştim ve bu maddeyi arz ettiğim zaman, sırf Urfa, Maraş, Anteb'i nazarı itibara alarak arz etmiştim. Çünkü orada öyle bir vaziyet vardı ki, o havalide bulunan gerek mevkuf, gerek maznun ve gerekse mahpus bilûmum Türk ve Müslümanlar bu mücadeleye iştirak etmişti. Bunun için gerek mahpusları ve gerek maznunları tefrik etmek imkânı yoktu. Urfa düşman tarafından muhasara edilmiş, Urfa içerisinde kalan yediden yetmişine kadar erkek, kadın, çocuk çocuk düşmanın hücumuna, ölüm tehdidinde mâruz bulunuyordu. Bunlar meyânında mahpuslar da vardı. Bir taraftan kadınlar, çocuklar cephaneye, erzak taşırken diğer taraftan yüzlerce mahpus babayiğitin vücudundan istifade etmemek imkânı yoktu. Bunun için bizzarure bu babayiğitleri hapisaneden çıkardık. Bunlar bizimle beraber son zamana kadar çalıştılar. Vazifelerini ifa ettiler. Bu meyanda gerek Siverek ve gerek Malatya'dan birçok aşair bu harekâta iştirak etti. Hattâ Malatya'dan, Mebusu Muhteremî Hacı Bedir Bey bilirdiler. (Kâhta aşairi) kâmilen iştirak etti. Bunların içinde birçok maznunlar, mevkufular vardı. Bunları nasıl tefrik edeceğiz? Tabii bunları tefrik etmenin imkânı yoktu. Onun için bu madde Cenup mıntakası için, yani Siverek, Urfa, Maraş, Gazianteb için kabul ediliyor ki, bu havalî halkı kâmilen affediliyor. Çünkü bunla-

rı tefrik etmek imkânı olamaz. Şimdi bendeniz, «Kuvayı Milliye kumandanlarıncı teşhis edilen» kaydının tadili taraftarıyım. Kuvayı Milliye kumandanlarıncı, -hattâ bendeniz bile bugün teşhis edemem, arkadaşlarım da teşhis edemez - binaenaleyh diyorum ki, Harekâtı Milliyede mahpusaneden çıkarılanlar - ki malûmdur - meselâ Urfa'da 9 Şubat günü bütün Urfa hapisanesi boşaltılmıştır. O zamanlar mahpus olanlar malûmdur. İsimleri Hükümetçe mazbuttur. O zaman Urfa Kuvayı Milliyesine, Anteb Kuvayı Milliyesine hizmet eden o havalî aşairi de malûmdur. Binaenaleyh bunun için teşhis etmeye lüzum yok, bendeniz bu teşhis kaydının taraftarıyım.

IHSAN B. (Ankara) — Bendeniz beşinci maddeden şunu anlıyorum. Kuvayı Milliye Kumandanlığını deruhde ederek cepheye gitmiş ve maiyetile orada hizmet ederek avdet etmiş olan bir zat şimdi hapisanelerde bulunan ceraimi cinaiye erbabının eline «Falan adam benim maiyetimde ifayı hüsnühizmet etmiştir.» diye bir vesika vermekle onu hapisaneden çıkarmaya muvaffak olur. Halbuki efendiler, Kuvayı Milliye Kumandanlığını deruhde etmiş zevat arasında hamiyetli ve endişei vatan hissiyle, hizmet maksadiyle cepheye gitmiş olanlar olduğu gibi, sırf menfaati zatiyesini temin etmek ve ceplerini doldurmak maksadiyle matteessüf gidenler de vardır. («Hamiyetle çalışanlar da vardır» sesleri.) Evet öyleleri olduğu gibi kendi menfaatini temin maksadiyle gitmiş olanlar da vardı. Şimdi böyle mevkuf ve mahkûmları beraberine alarak cepheye gitmiş, orada hizmet yerine ahali mahalliyeyi soymak suretiyle ikâi mazarrat ederek avdet etmiş olan bir adam bugün, falan adam benim maiyetimde hüsnü hizmet etmiştir, diye hapisanede bulunan maznun, mevkuf bir adamın eline vesika vererek ve hattâ onların evine gidip üçyüz, beşyüz lira almak suretiyle yine yedlerine vesika vermek, yine menfaatini temin etmek suretiyle vesika vererek bunların hakkındaki takibatın teciline hizmet etmiş olacaktır ki, bunun hatalı olduğunu tasdik etmiyecek kimse yoktur. Ya buna başka bir şekil vermek lâzımdır veyahut Affı Umumi Kanunu hakkındaki lâyihai kanuniye Adliye Encümeninde derdesti müzakeredir; oraca bir şekil vermek üzere bu

maddei kanuniyenin tayyını teklif ediyorum ve bu bapta bir takrir de takdim ediyorum.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Efendim bendenizin bu madde hakkındaki mütalâam şu merkezdedir: Kuvayı Milliye kumandanları tasdik edecek, hizmet eden efrat bu kanundan müstefidolacak. Bu Kuvayı Milliye kumandanlarından her hangi birisi vefat etmiş veya her hangi bir sebeple gaybubet etmiş bulunursa acaba bu madde nasıl ve ne suretle tatbik edilebilecektir? Binaenaleyh bendenizce maddenin imal olunmaktan ziyade ihmal olunduğu kanaati vardır. Yani kabili tatbik ahkâmı muhtevi değil; olsa olsa bunu mahallî Hükümetinin icra edeceği tetkikat ve tahkikata binayı mütalâa ederek Müdafaai Milliye Vekâletince tasdik edilmesi lâzımgelir.

ZEKİ B. (Gümüşane) — Müdafaai Milliye Vekâleti nasıl bilecek?

ŞÜKRÜ B. (Devamla) — Bu tarz ile madde, gayrikabili kabuldür.

VEHİ B. (Karesi) — Efendim Kuvayı Milliyenin bidayeti teşekkülüne tekrar atfinazar etmek mecburiyetindeyiz. O zaman artık teessürle mi diyelim, teessüfle mi diyelim, her ne ise birçok yerlerde hapisaneler açılarak onlardan müfrezeler teşkil edilmiştir. O müfrezeler kuvayı muntazama teşekkül edinceye kadar eğri, doğru birçok hizmetlerde bulunmuştur. Onlardan bir kısmı salâhı hal kesbederek vazifelerini, vazifei vataniyelerini namuskârane ifa ettiler ve yedlerine Müdafaai Milliye Vekâletince veyahut o vakit hangi kıtai nizamiyeye mal edilmişse oradan birer vesika verildi. Diğer bir kısmı bilâhara hattâ hıyaneti vataniyeye kadar içtisar etmişler veya tedibedilmişlerdir. Üçüncü kısmı ise şehid olmuş gitmiştir. Şimdi bütün Harekâtı Milliye esnasında sabık kabahatlerini affettirecek surette hizmet etmiş ve yedine vesika verilmiş bir adam bugün tekrar gelin içeriye girin. Yunanlılara hizmet edenleri affediyoruz, fakat sizi affetmiyoruz diyeceğiz. Meseleyi böyle açıklığıyla görmek lâzımdır. («Bravo» sesleri.)

RASİH Ef. (Antalya) — Zaten kalanlar pek azdırlar.

VEHİ B. (Devamla) — Kalanları da tekrar içeriye sokacağız. Nitekim geçen gün aldığımız mektupta bildirildiği üzere, vaktiyle bir

Rum'un katili olan bir adamın Yunanlılar, işgal zamanında, tebrie ediyorlar. Fakat bizim Hükümet falan vakit bir Rum katletmiştir diye tevkif ve tecziye ediyor. Rica ederim bizim kanunlarımızda bunun için bundan başka bir çare yoktur. Bunların üzerine bir sünger çekeceğiz. Şu noktayı nazarı dikkatten dür tutmamalıyız ki, biz daima bütün muamelâtımızda tasfiye esasına giriyor ve yeni bir esas kuruyoruz. Bilhassa Harekâtı Milliyede bulunan adamlara diyeceğiz ki, gerçi siz hapiseneden çıkarıldıktan sonra Kuvayı Milliyeye şu kadar hizmet ettiniz ama vaktiyle bir cürmünüz varmış, gelin cezanızı görün... Efendiler jandarma müfrezelerinin önüne geçen, cephanelerini gaspeden adamları affettik. O zaman bunlar da gidip onlara iltihak etseydi bu adamlar da affolmuşlardı. Halbuki maahaza namuskârane salâhı hal iktisabederek bizimle sonuna kadar mücadeleye devam ettiklerinden dolayı şimdi biz onlara diyeceğiz ki, efendiler sizi affetmiyeceğiz, içeri gireceksiniz. Efendiler, o kadar adamlar affettik ki, bunlar onların yanında yetmiş kere kevserle yıkanmış, namuslu, hamiyetli adamlardır. Rica ederim bunlara, «tekrar içeri giriniz, sizi muhakeme edeceğiz» demek Meclisi Âliye yakışmaz. Bendeniz müzakerenin uzamasına bile mâna veremiyorum. Binaenaleyh müzakerenin kifayetiyle maddenin kabulünü istiham ediyorum.

RECEB B. (Kütahya) — Vehbi Beyefendi sâmi sıfatiyle arz edeyim, ifadenizle bu teklifler arasında tearuzu tâm var...

REİS — Müsaade buyurunuz, müzakerenin kifayetini reye koyacağım. Kabul buyurulmazsa ondan sonra...

RECEB B. — Kifayet aleyhinde söyliyeciğim.

VÂSİF B. (Saruhan) — Efendim kifayet aleyhinde söyliyeciğim.

REİS — Efendim bir kere takrirler okunsun.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Maddenin aynen kabulünü teklif eylerim.

Karesi

Mehmet Vehbi

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Maddenin aynen reye vaz'ını teklif eylerim.

Istanbul
Ali Rıza

REİS — Buyurun Vâsif Bey.

VÂSİF B. (Saruhan) — Efendim maddenin esası noktai nazarından tabii bir söz söyleyemem, yalnız maddede tadil edilmesi lâzımgelen bir kaydı görüyorum. Heyeti Celileniz müsaade buyurursa bunu izah edeceğim. Onun için müzakere kâfi değildir. («izah ediniz» sesleri.)

REİS — Müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın... Müzakereyi kâfi görmiyenler lütfen ellerini kaldırsın... Müzakere kâfi görülmemiştir. Buyurunuz Vâsif Bey.

VÂSİF B. (Saruhan) — Efendim kemali şükranla görüyorum ki, Meclisi Âli bu büyük neticeyi istihsalde en kuvvetli âmil olan Kuvayı Milliye teşkilâtında çalışanlara karşı çok yüksek uluvvücenap göstermektedir ve bu, hiç şüphesiz Meclisi Âlinin şümulü mânası arasında mündemicolan bir ulviyettir. Bunu tafsile lüzum görmüyorum.

Filhakika arkadaşlar, ilk zamanlarda, şunu suveri bir surette itiraz etmek mecburiyetindeyiz ki, memleketimizin en büyük buhran ve felâket karşısında kaldığı zaman düşman karşısında göğsümü siper yapanlar arasında şakiler de vardı, mahkûmlar da vardı. Bu hiçbir zaman bizim için mucibi hicap bir keyfiyet değildir. Belki bu memleketin evlâtları arasında her nasılsa iğfal edilerek veyahut yanlış yola kapılarak cinayet yapanların memleketin felâketi karşısında gösterdikleri vahdete fedakârlığa bir delildir. Bununla iftihar edebiliriz. Ben yakinen biliyorum ki, arkadaşlar, birçok muntakalarda Kuvayı Milliye rüesası mebur ve muzdar kalmışlar ve mahkûmünden istifade etmişlerdir. Benden evvel söz söyleyen arkadaşlar bunu kâfi miktarda tavzih etmiştir. O halde bu dâva uğrunda fedakârlık yapan ve hattâ bir kısmı şehidolarak bugün Ademe kavuşan arkadaşlarla aynı safta çarpışan, aynı safta ifayı hizmet eden adamları tekrar bir canî sıfatıyla hapse sokmak çok yüksek olduğuna kaani olduğum Meclisi Âlinin vicdanî adaletiyle kabili telif olamaz. Zaten arkadaşlarımızın bu noktaya temayüllerini görüyo-

rum ve bu temayüllerinden müftehirim. Esas noktai nazarında bütün arkadaşlarımız mütehitir. Yalnız bu maddede belki zararı mucibolacak ve belki muhterem arkadaşlarımızın gösterdiği bu safveti vicdaniye, nezaheti vicdaniye ile bir tezat teşkil edecek bir kayıt vardır. O kayıt da Kuvayı Milliye kumandanları tarafından tasdik edilecektir, kaydıdır. Bir kere bu Kuvayı Milliye Kumandanlarının hepsi bugün mevcut değildir. Kimi şehidolmuştur; kimi her hangi bir yerde kalmıştır; bulunamamıştır veyahut bulunamayacaktır. Binaenaleyh kumandanı sağ olan veyahut hazır olan bu gibi mahkûmün affedilecek ve kumandanı bulunamıyan veya sağ olmıyan mahkûmün bittabi hapsanelerde yürüyüp gidecektir. Bu müsavat ve adil esasına muhaliftir. İkincisi bütün Kuvayı Milliye kumandanlarını iptidai harekette gösterdikleri şecaat yüzünden ve fedakârlık noktai nazarından ben tebci ederim. Vatanperverliklerini ve memleketin en yüksek ve kıymetli evlâtları olduklarını da bu kürsüden kemali iftiharla iddia ederim. Beşerin fitratı noktai nazarından muhtelif hissiyat altında kalabilmeleri ihtimali vardır. Ve muhtemeldir. Bu gibi kararları şahsa terk etmek hiçbir zaman doğru değildir. Yanlılabilir, yanlış düşünebilir, yanlış tesir altında kalabilir. Birinin mağduriyeti diğerinin de haksızlığını mucibolabilir. Bu tasdik keyfiyetini müsaade buyurulursa bir makamı resmiye tevdi edelim. Bu makamı resmî, bendenizce Müdafaa-i Milliye Vekâletidir. Müdafaa-i Milliye Vekâleti bunu kabul etmek için tasdik etmek için birtakım vesaik istiyecek ve tahkikat yapacaktır. Ondandır kaani olacak ve tasdik edecektir. Binaenaleyh, ifayı hüsnü hizmet ettikleri Müdafaa-i Milliye Vekâletince tasdik edilecek eşhasın... suretinde maddenin tadilini teklif ediyorum ve bu suretle takririmi takdim ediyorum. (Hükümeti mahalliye sesleri)

REİS — Efendim kifayeti müzakereye dair takrirler vardır.

RECEB B. (Kütahya) — Reis Bey kifayeti müzakere takririnin ademikabulünden sonra yalnız bir kişi söyledi, söz alanların hepsinin söylemesi lâzımdır.

REİS — Kifayeti müzakereye dair takrir aldım; reye vaz'etmek mecburiyetindeyim.

Riyaseti Celileye

Vasif Beyin izahatı ile mesele tenevvür etmiştir. Kifayeti müzakerenin tekrar reyeye vaz'ını teklif eylerim.

Bozok
Ahmed Hamdi

REİS — Kifayeti müzakereyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Kifayeti müzakereyi kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın. Kifayeti müzakere kabul edilmiştir.

Efendim tadil takrirleri okunacaktır.

Riyaseti Celileye

Beşinci maddenin berrahiği âti tadilini arz ve teklif ederiz.

... İfayı hüsnü hizmet ettikleri Müdafaa-i Milliye Vekâletince tasdik edilecek eşhasın.. ilâh.

Saruhan İzmir
Vasif Mahmut Celal
17 . 11 . 1339

Riyaseti Celileye

Kuvayı Milliye kumandalığını deruhde eden zevattan bir kısmı hâmiyetli vatanperver olduğu gibi bunlar meyânında cephede hizmet yerine ahali mahalliye soymak suretiyle mazarat ika edenler de vardır. Bu kabil kesana; ceraimi cinaiye erbabını affettirecek derecede vesika vermek salâhiyetinin itası behemahal suüstimâli mucibolacaktır.

Binaenaleyh Kuvayı Milliye iltihak eden eşhasın dahi affı ve haklarındaki takibatın tecili Adliye Encümenince derdesti müzakere olan Affı Umumi Kanununun hini müzakeresinde düşünölmek üzere beşinci maddenin tayyını teklif ederim.

Ankara
İhsan

ALİ SAİB B. (Kozan) — Onun Kuvayı Milliyeden malûmatı yokmuş.

VASIF B. (Saruhan) — Şaki falân yoktur, zapta geçmesin..

Riyaseti Celileye

Beşinci maddedeki (ifayı hüsnü hizmet ettikleri) tâbirindeki (İfa) kelimesi ve (Haklarındaki hüküm de infaz olunmaz) tâbirindeki (de) edatı haşiv olduğundan tayyedilmesini teklif ederim.

Kângırı
Talât

Riyaseti Celileye

Affı Umumi Kanunu ile bu maddeden istifade etmek isteyenler muaf olabileceklerinden beşinci maddenin tayyını teklif eylerim.

Gümüşane
Zeki

Riyaseti Celileye

Dördüncü maddenin berveçhiği âti tadilini teklif eylerim :

Madde — Maznun veya mahkûm oldukları halde kendiliklerinden veya bittahliye Kuvayı Milliye iltihak ederek hizmet ettikleri Müdafaa-i Milliye Vekâletince tasdik edilen eşhasın kapleliltihak vâkı cürümlerinden dolayı, haklarında takibat icra olunamaz ve bunlardan elan mevkuf bulunanlar tahliye olunur.

17 . 11 . 1339

Kütahya
Recep

Riyaseti Celileye

Dördüncü maddedeki (Kumandanlıklarınca tasdik edilen) kaydından sonra (Veya sabit olan) kaydının ilâvesini teklif ederim.

Karesi
Ahmed Süreyya

Riyaseti Celileye

Maddenin Kuvayı Milliye kumandanlıkları ile Müdafaa-i Hukuk Heyetleri suretinde tahsihini teklif eylerim.

Karesi
Mehmed Vehbi

Riyaseti Celileye

İşbu maddedeki Kuvayı Milliye iltihak ve hizmetlerinden istiğna hâsıl oluncaya kadar hizmet eden mahkûm veya mâznunların ifayı hüsnü hizmet ettiklerini Kuvayı Milliye Kumandanlarının tasdik etmesi lâzımgelir. Halbuki halen hiçbir tarafta Kuvayı Milliye kumandanı namı ile ifayı vazife etmekte bulunan kumandan mevcudolmadığı gibi ihtimal ki Kuvayı Milliye kumandanlarından berhayat olmayıp da vefat etmiş bulunanlar da vardır. Şu halde kumandanın âdemivüعودu dolayısıyla tasdiki hizmetine imkân bulunamayan eşhasın bu kanun ahkâmından müstefidolmaması icabeder. Binaenaleyh mahzuru mezkûru def için maddedeki «hizmet ettikleri» kelimelerinden sonra «Hükümeti ma-

halliyece tahkik veya imkân» ibaresinin ilâvesi lüzumunu teklif ederim.

Yozgat (Bozok)
Süleyman Sırrı

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Encümen namına söylüyorum. Müsterek encümen Süleyman Sırrı Beyin takririni kabul ediyor.

REİS — Evvelemirde maddenin tayyı hakkındaki teklifi reyî âlinize vaz'edeceğim. Maddenin tayyını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın, kabul edilmemiştir efendim. O halde encümenin teklifi veçhile Süleyman Sırrı Beyin takririni reyinize arz ediyorum. (Bir daha okunsun sesleri) (Süleyman Sırrı Beyin takriri tekrar okundu.)

VASİF B. (Saruhan) — Ben takririmi geri alıyor ve «Hükümeti mahalliye» teklifine işti-
rak ediyorum.

REİS — Efendim Süleyman Sırrı Beyin teklifi veçhile...

VEHBÎ B. (Karesi) — «Veya» dan maksudolan nedir?

(«Veya» tâbiri istemez sesleri)

REİS — Maddedeki «hizmet ettikleri» kelimesinden sonra Hükümeti mahalliyece «tahkik veya...»

FERİDUN FİKRÎ B. (Devamla) — «Veya» tâbiri istemez.. Tahkik kâfidir efendim.

REİS — Takriri reyî âlinize vaz'edeceğim.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Müsaade buyurursanız izah edeyim. Madde dâhilinde kumandan kelimesi tekaddüm ediyor. Kumandan olmayınca Hükümeti mahalliyece tahkik veya tetkik kelimesinin ilâvesini...

(«Hayır, hayır sesleri»)

SÜLEYMAN SIRRI B. (Devamla) — Bendeniz teklif ediyorum.

(Kumandan tayyedildi sesleri)

REİS — (Kumandan) kelimesi yoktur. Hükümeti mahalliyece tahkik veya tetkik kelimesinin ilâvesini teklif ediyor.

(Hayır, hayır. «Veya» tâbirine lüzum yoktur sesleri)

REİS — Hükümeti mahalliyece tahkik veya tetkik kelimesini koyarak evvelemirde bunu reyî âlilerine vaz'edeceğim. Fakat encümen (veya) kelimesini kabul etmiyor. Hükümeti mahalliyece tahkikten sonra (veya) kelimesinde ısrar ediyor musunuz?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Bendenizde geri alıyorum.

REİS — Efendim o halde veya kelimesinden sarfınazar ederek (Hükümeti mahalliyece tahkik) kelimesinin ilâvesini teklif ediyorlar, Ak-sini reyî âlilerine koyacağım.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Veya kalkarsa o zaman mesele hallolur.

ALİ SURİRİ Ef. (Karahisarî Şarki) — Öyle ise (Kuvayı Milliye kumandanlarınca tasdik kelimesinin) tayyı lâzımdır (tay, tay sesleri) (takrir tekrar okunsun sesleri)

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Bendeniz izah edeceğim. Heyeti Âliye her ikisiyle tenvir edilmiş olsun. Maddede Kuvayı Milliye kumandanlarının tasdikına arz edilmesi lâzımgeliyor. - Eğer bu baki kalırsa -.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — (veya) tâbirinin kalması zaruridir. Yok encümen kaldırıyorsa ben de tayyına taraftarım efendim.

FERİDUN FİKRÎ B. (Dersim) — Efendim encümen (Kuvayı Milliye kumandanlarınca) tâbirini kaldırıyor. «İfayı hüsnü hizmet ettikleri Hükümeti Milliyece tahkik edilen eşhasın» tarzında kabul ediyor.

REİS — Efendim kabul edilmesi için elde takrir yoktur. Kaldırıldığına dair bir takrir lâzım... Aynı zamanda Heyeti Âliyenin de kabul etmesi lâzımdır. Yalnız encümen kaldırıyor demekle iktifa etmek doğru değildir efendim. Binaenaleyh evvelemirde Süleyman Sırrı Beyin takririni esas itibariyle nazarı dikkate alıp alamıyacağımızı reye arz edeceğim. Takrir nazarı dikkate alındıktan sonra tâdil için keyfiyeti tekrar encümene havale etmek lâzımdır. (Hayır sadaları)

RÜŞDÜ Pş. (Erzurum) — Encümene gitsin acele etmeyin yahu...

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Efendim verdiğim bir takrir vardır. Müsaade buyurunuz, izah edeyim. İzahım; takriri encümene iade zaruretinden varestede kılacaktır.

REİS — Müsaade buyurunuz efendim.

FERİDUN FİKRÎ B. (Devamla) — (Maznun veya mahkûm oldukları halde kendiliklerinden veya bittahliye Kuvayı Milliyeğe iltihak ederek hizmetlerinden istîğna hâsil oluncaya kadar hüsnü hizmet ettikleri Kuvayı mezkure kumandanlıklarınca tasdik edilmiş eşhasın) diyoruz. Tahkiki kâfi görürsek..

BİR MEBUS BEY — Reis Bey müsaade eder-
seniz bir sual soracağım. Beyefendi «Tahkiki»
diyor Tahkiki kâfi görürsek, yani tahkik ke-
limesini yalnız koyacak olursak o zaman tasdik
meselesi nasıl olur?

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendim
(Tahkik edilen) de sizin kasdettiğiniz maksat
olur.

REİS — Rica ederim muhavere yapmayız.

FERİDUN FİKRİ B. (Devamla) — Suali
bendenizden sordular. Benim cevabımı dinle-
sinler. Tahkik edilen denirse maksat hâsıl olur.

RAGİB B. (Kütahya) — Tahakkuk eden
dersek nasıl olur?

VEHİBİ B. (Karesi) — Hükümetin birçok
yerlere memurları yeni gitmiştir. Henüz hiçbir
şeyden haberleri yoktur. Bunun için böyle Hü-
kümeti mahalliye demektense (Müdafaai Hu-
kuk cemiyetlerince tahkik ve Hükümeti mahal-
liyece tasdik) denilsinki hiç olmazsa meseleyi
bilenlerden anlasınlar. Malûmuâliniz Hükümeti
mahalliye bunu yaparken tetkik eder, sorar ve
anlar.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Sorar,
anlar. Mesele vazıhtır.

REŞAD B. (Saruhan) — Hükümeti mahal-
liye bunu tahkik ve tesbit edemez. Zaman geç-
miştir. (Eder sesleri) Rica ederim bizim bir tak-
ririmiz vardır, okunsun.

REİS — Encümen, Süleyman Sırrı Beyin tak-
ririni tercih ediyorlar. Onu reye arz edeceğim.

REŞAD B. (Saruhan) — Efendim rica ede-
rim takririmiz okunsun.

Riyaseti Celileye

Dördüncü maddedeki Kuvayı Milliye kuman-
lıklarınca kelimesinden sonra (veya mahalli
heyeti milliyesiyle mahalli hükümetlerinin tas-
dik ve teyidi ile) cümlesinin ilâvesini teklif ede-
riz.

17 Teşrinisani 1339

Saruhan
Kemal

Saruhan
Reşat

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Bendeniz
de bir takrir vermiştim. Heyeti Âliyenin arzu-
sunu tatmine kâfi bir şekildedir. Lûtfen oku-
yunuz. (Hükümeti mahalliyece) tâbirini teklif
ediyorum. Lûtfen reye koyunuz.

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Reis
Bey takririmi izah için söz vermişsiniz. Müsaade
buyurunuz söyleyeyim.

REİS — Buyurunuz.

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Efen-
dim müteaddit ve muhtelif takrirler üzerine ce-
reyan eden hararetili münakaşaya dördüncü
maddedeki «Kuvayı mezkûre kumandanlarınca
tasdik edilecek eşhasın» fıkrasını tadil edecek
mahiyette olan Vasıf Bey biraderimizin tahli-
lâtı sebebiyet vermiştir. İfadelerinden anladığ-
ım şudur: Berhayat bulunan kumandanlarca
yapılması mümkün olan şu hâdise umum hak-
kında varidolabilseydi buna itiraz etmiyecekler-
di. Ancak şehidolan veyahut bulunmayan ku-
mandanlar da vardır. Halbuki onların mahiye-
tinde şu madde de zikredildiği ve hile çalışmış
ve dâvayı Millînin müesseriyyetine, muvaffaki-
yetine çok canlı olarak hizmet etmiş efradı mil-
let ve fedekârını ümmet de mevcuttur. Bunları
bu maddeden istifade ettireceğimiz yerde dâcı
müşkülât kılabiliriz gibi bihakkin bir endişe de
vardır. Bütün bu mütalâata ben de iştirak ede-
rim. Ancak...

VASİF B. (Saruhan) — Beşerin hissiyatın-
dan da bahsettim.

AHMED SÜREYYA B. (Devamla) — An-
cak bu korku yoktur. Muhtelif şekillerde tek-
lifler yapılmasını müstelzim değildir zannede-
rim. Mevcut kumandanların tasdiki ile bunların
şu maddenin hükmünden müstefit kılmak şartı
ile aslen kabul ettikten sonra gerek şehidolmak
ve gerekse memlekette bulunmamak sebebiyle
mevcudolmayan kumandanların tasdiksizliğin-
den dolayı istifade edemeyecek eşhasa dairdir.
Buraya bir kayıt ilâve olunabilir ki: (Kuman-
danlarınca tasdik edilen veya sabit olanların)
şeklinde kabul edersek indessübut istifade eder-
ler. Şimdi sübutun şekil ve mahiyeti nasıl ola-
cak mülahazası vardır. Tabiatıyla bu adamlar
bugün mevkuf ve mahpusdurlar veya mahkûmen
mahpusturlar veyahut değildirler. Mevkuf
olanlar bittabi mahakimece tetkik edilecek ve
hizmeti sabit olduğu takdirde bırakılacaktır. Za-
ten Süleyman Sırrı Bey biraderimiz teklifinde
(neticesinde mesele sabit olursa, tahakkuk eder-
se) diyorlar. Bu işin tahkikini Hükümeti ma-
halliyece tâbiri gibi mutlak bir tâbirin eline bı-
rakmak, yani bütün kaza ve vilâyet memurları

rina, rüesayı memurın tarafından yapılan tetkikata bırakmaktan ise yalnız müstakil ve hür olan bu kabil tahkikat yapmak işini bilen mahkemelere bırakmak daha enfa' olur. Onun için bendenizin teklifim budur. Efendiler şunu kastediyorum ki şu madde hükmünden müstefidolup istediğiniz eşhas mazharı suhulet olabilsinler. Üç beş adamın yapacağı tahkikatta dıçar olacağı müşkülât başkadır ve muhtacolduğu zaman yine başkadır. Binaenaleyh teklifimi telhis ediyorum. «Kumandanlarınca tasdik edilen veya sabit olan» kaydı kâfidir.

REİS — Efendim Süreyya Bey takrirlerini izah ettiler. Sıra gelirse reyî âlinize vaz'ederim. Müşterek encümen namına Feridun Fikri Beyin bir takriri vardır. Reyî âlinize vaz'edeceğim. Takriri okuyorum.

Riyaseti Celileye

Maddenin şu şekilde tanzimini encümen kabul etmektedir :

Maznun ve mahkûm oldukları halde kendiliklerinden ve bileümle Kuvayı Milliyeye iltihak ederek hizmetlerinden istîğna oluncaya kadar ifayı hüsnü hizmet ettikleri Hükümeti mahalliyece tahakkuk eden eşhasın kableliltihak sebebi maznuniyetleri olan efalden dolayı. İlâh.

Müşterek Encümen Mazbata Muharriri
Feridun Fikri

REİS — Efendim bu takriri kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reye koyacağım. Bu takriri kabul etmeyenler lûtfen el kaldırsın. Takriri kabul edilmiştir. Efendim o halde madde şu şekli alıyor :

Madde 4. — Maznun ve mahkûm oldukları halde kendiliklerinden veya bittahliye Kuvayı Milliyeye iltihak ederek hizmetlerinden istîğna hâsıl oluncaya kadar ifayı hüsnü hizmet ettikleri Hükümeti mahalliyece tahakkuk eden eşhasın kableliltihak sebebi maznuniyetleri olan efalden dolayı tekibat icra ve haklarındaki hüküm de infaz olunmaz ve bunlardan el'ân mevkuf ve mahpus bulunanlar tahliye kılınır.

REİS — Efendim maddenin muaddel şeklini reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. (Kabul sesleri) aksini reyî âlinize vaz'ediyorum. Maddenin muaddel şeklini kabul etmeyenler lûtfen el kaldırsın. Efendim madde tadilen kabul olundu. (Dördüncü

madde olarak sesleri) evet efendim, dördüncü madde olarak.

MAZHAR B. (Aydın) — Reis Bey encümen-den bir şey soracağım. Bununla ne kastedilmiştir? Bunu anlamak istiyorum.

REİS — Efendim madde kabul edilmiş ve mesele bitmiştir.

Dr. MAZHAR B. (Aydın) — Zapta geçerse iyi olur.

Madde 5. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır.

REİS — Efendim bu maddeyi kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reyî âlinize vaz'edeceğim. Kabul etmeyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Madde 6. — İşbu kanunun icrai ahkâmına Adliye, Maliye ve Müdafaa-i Milliyeye Vekilleri memurdur.

REİS — Efendim bu maddeyi kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın.

AHMED HİLMİ B. (Kayseri) — Reis Beyefendi Dahiliye de ilâve olunmalı.

REİS — Efendim Dahiliyenin de ilâvesini teklif ediyorlar. Kabul edenler lûtfen el kaldırsın kabul edilmiştir. O halde maddeyi «Dahiliye» ilâvesinden sonra tekrar okuyorum :

Madde 6. — İşbu kanunun icraya ahkâmına Dahiliye, Adliye, Maliye ve Müdafaa-i Milliyeye vekilleri memurdur.

REİS — Altıncı maddeyi kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Aksini reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lûtfen el kaldırsın. Madde kabul edilmiştir. Kanunun heyeti umumiyesini tâyini esamiyle reye vaz'ına dair onbeş imzalı bir takriri vardır. Gelecek celsede tâyini esamiyle reye vaz'edeceğim. (Şimdi sesleri)

VASIF B. (Saruhan) — Efendim arkadaşlardan çok rica ederiz. Tâyini esami takririni geri alsınlar bu akşam bitsin. Pek çok mahkûmlar bekliyorlar, çok rica ederiz geri alsınlar efendim.

REİS — Geri alıyor musunuz efendim?

MÜNİB B. (Van) — Ben imzama geri alıyorum.

EBUBEKİR HÂZİM B. (Niğde) — Biz geri almıyoruz.

REİS — Efendim Münib Bey imzalarını geri aldılar. O halde ondört kişi kaldı.

İHSAN B. (Cebelibereket) — Ondört kişi kalınca hükmü yoktur. Reyî işarı ile reye vaz'ediniz efendim.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendim suimisal olur. Çok fena şey olur. Rica ederim siz ısrar etmeyin.

REİS — Efendim taktir hükümden sâkıt oldu.

VASİF B. (Saruhan) — Sâkıt olur evet...

REİS — Efendim kanunun heyeti umumiyesini reyi işarı ile...

ZEKİ B. (Gümüşane) — Olmaz efendim. Evvelce imza edip sonra imzasını geri almak, suimisal teşkil eder. Vaktiyle imza etmiyeydi. Nasıl geri alıyor.

REİS — Mademki taktire vaz'ı imza eden arkadaşlardan birisi imzasını geri alıyor.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Çok fena şey olur. Rica ederim, siz ısrar etmeyin, çok fena bir suimisal olur. Ve tâyini esamî hakkı sıfıra müncer olur.

VASİF B. (Saruhan) — Niçin olmasın efendim; imzasını geri alıyor, niçin almasın?

REİS — Taktire vaz'ı imza eden arkadaşlardan her biri her zaman imzasını geri almak hakkını haizdir; alabilir. Binaenaleyh taktire vaz'ı imza eden arkadaşlardan bir kişi imzasını geri aldı. Ondört imza kaldı. Başka bir refik vaz'ı imza ederse o zaman mesele tamam olur.

CAZİM Ef. (Erzurum) — Bendeniz iltihak ediyorum.

MÜNİB B. (Van) — İzah edeyim efendim. İzmamı her vakit geri alabilirim.

KÂZİM VEHBİ B. (Ergani) — Bendeniz de iltihak ediyorum.

REİS — O halde yine onbeş imza vardır. Yine tâyini esamiyle reye koyacağım. Kabul edenler beyaz, etmiyenler kırmızı rey puslası vereceklerdir.

VEHBİ B. (Karesi) — Reis Bey şifahen taktir imza edilir mi?

3. — *Romanya Heyeti İslâmiyesinin Meclisi Âliye teşekkürnamesi*

REİS — Efendim müsaade buyurursanız evrakı vâride meyanında bir kâğıt okuyacağım.

T. B. M. M. Riyaseti Aliyesine

Efendimiz Hazretleri.

16. — Romanya'daki Türk Müslümanların müftüleri olan bizler hakkımızda gösterdiği hürmetten dolayı Türkiye Büyük Millet Meclisine pek samimî teşekküratımızı arz eder ve hâmî d'ini mübini İslâm olan Meclisi Âl'nize daima tevfiği ilâhının refik olmasını bütün kalbimizle Cenabı Haktan dileriz efendimiz.

17 Teşrinisani 1339

Romanya'dan gelen Heyeti İslâmiye

(Şiddetli alkışlar, sürekli alkışlar)

VEHBİ B. (Karesi) — Şifahen taktir imza edilmez arkadaşımız çıkar imza eder.

REİS — Efendim reylerini istimal etmiyen zevat varsa lütfen reylerini istimal etsin. İstihsalî âra muamelesi hitam bulmuştur. Neticeî ârayı arz edeceğim reye iştirak eden âzanın adedi (128); binaenaleyh muamele nâtamamdır. (114) kabul, (7) ret, ve (7) istinkâf vardır fakat muamele nâtamam olduğundan gelecek içtimada bir daha reyi âlinize vaz'edeceğim. Pazartesi günü saat bir buçukta içtima etmek üzere Celseye nihayet veriyorum.

Hitamı müzakerat; saat : 5,10

